

Збірник наукових матеріалів
XLVI Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«СУЧАСНИЙ РУХ НАУКИ»

05 червня 2020 року

Частина 4

м. Хмельницький

Сучасний рух науки, XLVI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Хмельницький, 05 червня 2020 року. – Ч.4, 104 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XLVI Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Сучасний рух науки», 05 червня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Філологічні науки

<i>Баранцова І.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ.....	5
<i>Ковальчук І.В., Букарева С.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЇ У НАЗВАХ УКРАЇНОМОВНИХ ФІЛЬМІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	9
<i>Гречка Л.С.</i> КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЄВОГО І ТВОРЧОГО ШЛЯХУ МАРИНИ СІДАШ-ПРИХОДЬКО	15
<i>Іваницька І.В.</i> ЕВФЕМІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІЙНИ У ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВАХ Б. ОБАМИ	17
<i>Лісова О.Б.</i> ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	22
<i>Микитюк В.І.</i> СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ "БІДНОСТІ"	28
<i>Олієвська О.Г.</i> РОМАНТИКА АНТИУТОПІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В РОМАНІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984».....	34
<i>Стеценко К.О., Ірчишина М.В.</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	43
<i>Столярська Т.О.</i> ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ PÜNKTLICHKHEIT В РОМАНІ ГЕНРІХА БЕЛЛЯ “ОЧИМА КЛОУНА”.....	47
<i>Страшків М.І.</i> ТРАНСФОРМАЦІЇ СИНТАКСИСУ В СЕРЕДНЬО- ТА НОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	56
<i>Сулковська М.М., науковий керівник Зелінська Л.В.</i> ІДЕНТИЧНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ПЕРСОНАЖАМИ У РОМАНІ СОМЕРСЕТА МОЕМА «ВІСТРЯ БРИТВИ»	60
<i>Тришкова А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЯКІСНОГО ТА ВІДНОСНОГО ПРИКМЕТНИКІВ У НАУКОВИХ ТЕКСТАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ	64

<i>Федорчук Б.М.</i> "РОБІНЗОН КРУЗО, ЩО ВПОРЯДКОВУЄ РЕЧІ": ПОСТ-КОЛОНІАЛЬНА КРИТИКА ОДНОЙМЕННОГО РОМАНУ ДАНІЕЛЯ ДЕФО"	67
<i>Халявка Л. В.</i> ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВ'ЯЗНОСТІ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ	73
<i>Хмільовська О. І.</i> ЛЕКСИЧНІ ЗСУВИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПОЕЗІЇ. НА МАТЕРІАЛІ ВІРШІВ ЛІНИ КОСТЕНКО «БІЛА СИМФОНІЯ»	76
<i>Черняк М. В.</i> ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
<i>Ющак Ю.І.</i> ЕТИМОЛОГІЯ ЛЕКСЕМ СЛЕНГУ АМЕРИКАНСЬКОЇ МОЛОДІ	86

Філософські науки

<i>Будз В.П., Гоян І.М.</i> ЗВ'ЯЗОК АНТРОПОЛОГІЧНИХ ТА АКСІОЛОГІЧНИХ ВИМІРІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ МОРАЛІ	94
<i>Пословська Т.І.</i> THE PROBLEM OF DEMOCRACY AND DEMOCRATIZATION OF POLITICAL LIFE IN UKRAINE	98

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ

Баранцова І.О.,

доцент,

МДПУ імені Богдана Хмельницького,

м. Мелітополь

Анотація. У статті розглянуто особливості перекладу англomовних драматичних творів, основні перекладацькі трансформації, а також специфіку даного жанру в англomовній літературі.

Ключові слова: переклад, драматичний жанр, перекладацькі трансформації, діалог, сценічний переклад.

Проблема перекладу драми цікава і актуальна в силу свого складного характеру, обумовленого діалектичною природою цього синтетичного виду мистецтва. Подвійний естетичний код (літературний і театральний), що визначає онтологічність інтермедіального драматургічного тексту, вимагає постійно розглядати його або безпосередньо в сенсі вистави, або як текст п'єси, який очікує акт висловлювання на сцені.

Відповідно до інтенціональної спрямованості п'єси на театралізацію до перекладу висуваються вимоги, обумовлені відмінностями в читацькому і глядацькому сприйнятті, а тому виходять за рамки традиційного «філологічного підходу», при якому типова для театру ситуація виголошення тексту актором не враховується. К. Беднарц (K. Bednarz) вважає цей критерій основним для виділення перекладу драми в самостійну область дослідження теорії і практики художнього перекладу. «Розпізнати театральні та сценічні умови в концепції драматургічного тексту як партитури і зробити їх видимими в перекладі на іншу мову, - зазначає він, - це вимога є специфічною, тому що не співвідноситься з завданнями перекладу поезії та прози» [1, с. 68].

Мета статті – розглянути основні перекладацькі трансформації при перекладі англomовних драматичних творів та основні специфічні риси перекладу таких творів.

Відмінність принципів перекладу драми від загальних принципів художнього перекладу найбільш гостро усвідомлюється драматургами і режисерами, саме від них найчастіше виходить і критика «літературних» або «філологічних» перекладів, що не відповідають умовам транспозиції тексту п'єси на сцену.

Через понад століття сучасні режисери як і раніше наполягають на тому, що «зайвий літературний переклад» може виявитися згубним для тексту драми, так як від перекладача, що схиляється до поетичних красот, ритміці, лексичної забарвленості тексту, може вислизати технологія дії, необхідна для режисури [2].

В результаті переплетення в тексті драматичного твору ознак, що домінують у різних видах комунікації - з читачем і глядачем, - виникає свого роду подвійний стандарт для перекладачів: з одного боку, театральна практика безумовно потребує надійної текстологічної підстави, і в цьому сенсі переклад повинен бути орієнтований на неодноразове, вдумливе сприйняття читача-режисера і читача-актора, що припускає коментування культурологічних лакун, алюзій, гри слів і т.д.; з іншого - постановка перекладної п'єси спрямована на одноразове і миттєве сприйняття тексту на слух, на перший план тут виходить продуктивність комунікації з глядачем, яка найчастіше досягається за рахунок прийомів прагматичної адаптації, які значно трансформують оригінал.

Деякі дослідники пропонують подолати таке протиріччя вимог, провівши чітку межу між перекладами драми, призначеними для подальшої публікації і читання, і перекладами, безпосередньо для службових цілей постановочного процесу (так званими сценічними редакціями або обробками) [3, с. 10]. Однак цей поділ видається занадто умовним, так як в основу вистав часто лягають неодноразово видані літературні переклади, обробка яких для сцени здійснюється вже в площині однієї мови без участі перекладача, в той же час сценічні редакції нерідко видаються і набувають, таким чином, цілком самостійний «літературний» статус. Тому складно не погодитися з Х. Турком (H. Turk), який справедливо відзначає вразливість чисто утилітарного підходу до визначення стратегії перекладу драми: «Переклад п'єси для театру навряд чи може стати запорукою її сценічного втілення, точно так же, як її літературний

переклад зовсім означає, що вона назавжди залишиться долею читача»[4, с. 71].

Сценічність як поняття, що означає якість, необхідну для будь-якого драматичного твору, призначеного для сценічного шоу, і обумовлює його успіх у публіки, з дискурсу театрального закономірно прийшло і в перекладацький дискурс. Сучасне перекладознавство оперує поняттями, висхідними до категорії сценічності, на яких доцільно зупинитися.

Ключовими поняттями, які використовують зарубіжні дослідники, є поняття *performability*, *playability* і *speak-ability* (Bassnett, 1978, 1991; Pavis, 1982, 1989; Schultze, 1990; Espasa, 2000; Anderman, 2001; Elam, 2002; Nikolarea, 2002; Kruger, 2004; Pinto, 2006; Mathjissen, 2007). Всі ці поняття об'єднує одне - придатність для подання (*perform*), для гри (*play*) і проголошення (*speak*), і всі вони позначають те, що дозволяє відрізнити драматичний текст від тексту театрального (сценічного) [5].

Сценічність перекладу драми, як і сценічність самої драми, визначається безліччю Чинників, які виходять далеко за рамки власне літературно-естетичних та лінгвістичних. Накидання сенсу охоплює не тільки сценічне «що», а й «як», тобто коло театральної інтерпретації охоплює те, що буде сказано зі сцени і як слова будуть співвіднесені з дією, як повинен буде стояти або сидіти актор, яким буде вираз його обличчя і ін.

В продовженні теми необхідно звернути увагу на ще один важливий факт. Одним з критеріїв сценічності перекладу драми вважається прийнятність (*acceptability*). Поняття прийнятності сценічного перекладу найтісніше пов'язані з поняттям аксіологічного дисонансу перекладача. Аксіологічний дисонанс є домінантою когнітивного дисонансу перекладача.

Отже, якщо п'єса орієнтована на сцену, то її має відрізнити те, що гарантує їй успіх у глядача - сценічність, в тому числі і в першу чергу сценічність перекладу. Виходячи з розглянутих вище визначень і характеристик, під сценічним перекладом слід розуміти відповідність вимогам ідіоматичності, доступності (зрозумілості), ритмічності тексту драми, прийнятності. Звертає на себе увагу «різноспрямований» характер сценічності з урахуванням учасників

процесу. Так, доступність тексту орієнтована на акторів, які мають донести слово поета до глядача, в той час як прийнятність і зрозумілість, що обумовлюється ідіоматичністю і відповідною ритмікою, орієнтована безпосередньо на самого глядача. Ритмічність структури тексту і його динамічність, очевидно, можуть бути досягнуті в результаті співпраці перекладача і режисера.

У літературознавстві існує таке поняття, як «tellability», що означає, що твір (текст) «повинен коштувати того, щоб його розповіли», або, іншими словами, гідність «бути розказаним» [5]. У театрі, відповідно, говорять про гідність твору «бути показаним» - *performability*. Про переведення драми, таким чином, можна говорити в термінах гідності бути сказаним.

Отже, сценічність перекладу драматичного тексту передбачає наявність певних якостей, що дозволяють драматичному тексту стати театральним (сценічним) текстом мовою перекладу. Успішне втілення переказного театального тексту визначається ідіоматичністю мови, доступністю, зрозумілістю, ритмічністю і динамічністю структурної організації тексту.

Література:

1. Bednarz K. *Theatralische Aspekte der Dramenübersetzung. Dargestellt am Beispiel der deutschen Übertragungen und Bühnenbearbeitungen der Dramen Anton Cechovs.* Wien, 1999. – P.68.

2. Пост-релиз работы круглого стола «Театр и его культуртрегеры», посвященного проблемам театрального перевода, продвижения и популяризации переводной драматургии. URL: <http://play-translate.livejournal.com/753.html>

3. Пави П. *Словарь театра.* М., 1999. – С.10.

4. Turk H. 1. *Conventions and Traditions. To the conditional framework of the translation for the theater or for the literature // literature and theater. Traditions and conventions as a problem of the dramatic translation.* Forum Modern Theater. Tübingen, 1990. Vol. 4. – P.71.

5. Хабермас, Ю. *Философский дискурс о модерне [Текст] / Ю. Хабермас.* - М. : Изд-во «Весь Мир», 2003. – 380 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЇ У НАЗВАХ УКРАЇНОМОВНИХ
ФІЛЬМІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ковальчук І.В.

канд. психологічних наук, доц.:

Букарева С. С.

студентка 4 курсу:

Національний університет «Острозька академія»

м. Острог

Анотація. Стаття присвячена аналізу та перекладу фразеологізмів у назвах україномовних фільмах англійською мовою.

Було проаналізовано відповідні першоджерела та публікації, а також матеріал який стосується розділу лексикологія щодо питання фразеологізмів. Охарактеризовано значення перекладу та заголовка фільму.

Виявлено, що вдалий заголовок не тільки має здатність привертати увагу глядача, а ще й відтворює короткий зміст фільму. За допомогою вивчення фразеологізмів можна покращити своє розуміння та сприймання різних назв заголовків кінофільмів.

Підтверджено, що заголовки в яких є фразеологізми можуть підкреслити культурні асоціації фільму, надати йому певне забарвлення та підсилити емоційність, а прикладом є назви заголовків зазначених у статті нижче.

Виокремлено необхідність порівняння фразеологізму з ідіомою. В ході порівняння виявлено, що ідіоми це англійський відповідник фразеологізму, влучний крилатий вислів забарвлений національним колоритом, оскільки його добре розуміють жителі цієї країни.

Проаналізовано, що перекладач зіштовхується з певними труднощами при перекладі. Важливо розуміти, що без знання та володіння мовою оригіналу і своєю рідною мовою переклад не є компетентним.

Вказано, що за основу взято назви україномовних фільмів і їх переклад на англійську мову.

Ключові слова: фразеологізм, функції перекладу, заголовок фільму, переклад, ідіома.

FEATURES OF PHRASEOLOGY TRANSLATION IN THE TITLES OF UKRAINIAN-LANGUAGE FILMS IN ENGLISH

Bukareva Svitlana Sergeevna
National University of Ostroh Academy
Faculty of Romance and Germanic Languages
Ostrog, Ukraine

Abstract. The article is devoted to the analysis and translation of phraseology in the titles of Ukrainian-language films translated into English.

Relevant primary sources and publications were analyzed, as well as material related to the section of lexicology on the issue of phraseology. The significance of the film's translation and title is described. The significance of the film's translation and title is described.

As can be seen that a successful title not only has the ability to attract the viewer's attention, but also reproduces a summary of the film. By studying phraseology, you can improve your understanding and perception of different movie titles.

It is revealed that titles that contain phraseology can emphasize the cultural associations of the film, give it a certain color and enhance emotionality, and an example is the title of the titles listed in the article.

The necessity of comparing phraseology with idiom is singled out. In the course of the comparison it was revealed that idioms are the English equivalent of phraseology, an apt winged expression makes it picturesque, as it is well understood by the people of this country.

It is analyzed that the translator faces certain difficulties in translation. It is important to understand that without knowledge and proficiency in the original language and one's native language, translation is not competent.

It is stated that the titles of Ukrainian-language films and their translation into English are taken as a basis.

Keywords: phraseology, translation functions, film title, translation, idiom.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Популярність фільму, в основному, багато в чому визначається його заголовком, тому його

переклад вимагає детального розгляду. Якісний заголовок не тільки має здатність привертати увагу глядача, а ще й відтворює короткий зміст фільму. Глядач вирішує чи вартий фільм перегляду, чи ні. Назва містить в стислій формі основну ідею сюжету, що є ключем до його розуміння.

Переклад виконує важливу соціальну функцію, роблячи можливим міжмовне спілкування між людьми. Переклад заголовків фільмів – непросте завдання для перекладача, оскільки заголовок має бути не тільки яскравим і лаконічним, тобто рекламувати, а й повідомляти інформацію про жанр фільму, його зміст, цільову аудиторію. Заголовок фільму дуже важливий оскільки містить в собі інформативну, сигнальну і емоційну функції. Саме тому перекладач повинен бути максимально обережним і уважним при виконанні своєї роботи.

Заголовок є своєрідним орієнтиром при виборі фільму. Тому основним завданням перекладача є правильно і чітко відтворена заміна оригіналу. Відповідальність перекладача зумовлює образ цілої картини кінофільму. Перекладачі вдаються до різних трансформації, щоб здійснити переклад заголовків, проте, дуже рідко вони користуються фіксованим набором слів, тобто фразеологізмами. Дослідження допомагає розібратись яким чином і як за допомогою фразеологізмів перекладаються заголовки фільмів.

Аналіз останніх досліджень. Методологічні дослідження базуються на роботах В. В. Коптілова, присвячених проблемам перекладу фільмів, роботі П. С. Дудик, що базується на стилістичних засобах, роботі В. Н. Комісарова, яка базується на загальній теорії перекладу, роботі Куніна А. В., що досліджував фразеологію сучасної англійської мови.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Достатньо відома про переклад зарубіжних кінофільмів. Проте, саме україномовні дуже рідко згадуються. За допомогою дослідження виявляється наявність фразеологізмів в заголовках україномовних кінофільмах.

Мета статті – аналіз перекладу заголовків кінофільмів за допомогою фразеологізмів, порівняння з офіційною версією, а також пошук і визначення труднощів, що виникають при перекладі заголовків.

Виклад основного матеріалу. Відтворення фразеологізмів в назвах фільмів. Фразеологія — це вивчення фіксованих наборів слів або «фраз». Взагалі, зусилля у фразеології пов'язані з поясненням значень і історій цих наборів слів. Лінгвісти використовують такі дослідження, щоб дізнатися більше про те, як носії даної мови спілкуються один з одним за допомогою множинних наборів слів, які часто називають «лексичними наборами» або «лексичними одиницями».

З приводу чого цінною є думка Дудик П. С.: «Фразеологізми — це продукт багатовікової й особливої розумово-мовленнєвої творчості народу. У фразеології об'ємно й виразно відображено національну самобутність кожного народу, його духовну індивідуальність, зрілість, тільки йому властиве мовленнєве багатство. Більшість фразеологізмів (особливо прислів'їв і приказок) породжена талантом і мудрістю народу, конкретні їх автори не відомі. Джерела української фразеології всеосяжні: немає такої галузі соціального життя, в якій би не продукувались фразеологізми» [1, 178 с.]

Ось чому фразеологізми тісно пов'язані не тільки в спілкуванні, а ще й часто застосовуються в назвах фільмів. Основна мета фразеологізму у фільмі — відтворити картину світу головного героя.

В англійській мові є таке поняття як ідіоми (idioms). Це англійський відповідник фразеологізму, влучний крилатий вислів забарвлений національним колоритом, оскільки його добре розуміють жителі цієї країни. Наприклад: beat around the bush (уникати, не давати точної відповіді); fly off the handle (розізлитись).

Переносне значення фразеологізму також привертає увагу глядача, викликає в нього цікавість. Заголовки в яких є фразеологізми можуть підкреслити культурні асоціації фільму, надати йому певне забарвлення та підсилити емоційність. Далі наведені приклади відтворення фразеологізмів у назвах українських фільмах:

- «Легка, як пір'їнка» / Feathered Dreams, directed by Andriy Rozhen (2011);
- «Золота лихоманка» / Gold Rush, directed by Mykhailo Bielikov (2003);
- «Один у полі воїн» / One Man Army, directed by Henadiy Virsta and Oleh Mosiychuk (2003);

- «Аврора» / Aurora, directed by Oksana Bairak (2006);
- «Райські птахи» / Birds of Paradise, directed by Roman Balayan (2008);
- «Хай Бог розсудить їх...» / Let God Judge Them, directed by Yevhen Khvorostianko (short film) (2009) [14, 1 с.]

Будь-який переклад з мови А на мову В викликає певні труднощі. З точки зору В. Комісарова перекладач повинен:

1. Бути поетом.
2. Володіти мовою оригіналу і своєю рідною мовою.
3. Розуміти індивідуальні особливості автора оригіналу.
4. Погоджувати свій талант з талантом автора оригіналу.
5. Зберігати сенс оригіналу.
6. Не намагатись покращити оригінал. [11, 40-45 с.]

Такими принципами має керуватись перекладач, щоб здійснити переклад не тільки заголовків фільму, але і будь-який інший переклад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок дослідження важливо відзначити, що назва кінофільму повинна знаходитися в тісному зв'язку зі змістом кінострічки. В ході дослідження було цікаво виявити, що назви фільмів можуть бути справжніми витворами перекладацького мистецтва завдяки вживанню фразеології.

Перекладач має притримуватись певних норм перекладу, щоб перекладати максимально точно. Він повинен володіти всіма доступними техніками, вміти застосовувати відомі методології перекладу і закликати на допомогу свою уяву для передачі сенсу заголовка кінофільму настільки точно, наскільки це можливо. Завдяки фразеології переклад вкрай колоритний і цікавий для дослідження, тому і є темою даної роботи. Отже, інколи можливі версії оригінальних назв відрізняються від першоджерела за стилістичними ознаками. Проте, незважаючи на це, кожне з них має право на існування і заміну існуючої прокатної назви. На останок виділимо труднощі перекладу, з якими зіткнулися в ході дослідження - це відтворення фразеологізмів з української мови на англійську. Було проаналізовано особливості перекладу назв / заголовків українських фільмів з ілюстрованими

прикладами. Матеріали данного дослідження можуть бути застосовані в прикладній сфері для досягнення якісного перекладу назв кінострічок.

Література:

1. Дудик П.С. Стилiстика української мови. навч. посiбник. / за ред. В.К. Майтвiйчука. Київ: видавничий центр «Академiя», 2005. 368 с.
2. Коптiлов В.В. Теорiя i практика перекладу: навч посiб. Київ, 1982. 164 с.
3. Коптiлов В.В. Актуальнi питання українського художнього перекладу: Видавництво Київського Унiверситету. Київ, 1971. 130 с.
4. Коптiлов В.В. Першотвiр i переклад: худ. лiт. Київ, 1972. 215 с.
5. Алексеева И.С. Текст и перевод. Вопросы теории: монографiя. Москва, 2008. 184 с.
6. Кулинич М.А. Еще раз о переводе названий. Лингвистические основы межкультурной коммуникации: издат-во Самарского гос. пед. ун-та. Нижний Новгород, 2005.
7. Милевич И. Стратегии перевода названий фильмов. Русский язык за рубежом: худож. лит. Нижний Новгород, 2007. 65 с.
8. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. Москва, 1978. 174 с.
9. Гарбовский Н.К. Теория перевода: учебник. Москва: изд-во Моск. ун-та. 2004. 544 с.
10. Горшкова В.Е. Перевод в кино: учебник. Иркутск: ИГЛУ, 2006. 278 с.
11. Комиссаров В.Н. Теория перевода «лингвистические аспекты». Москва, 1990. 253 с.
12. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: учебное пособие. Москва, 2001. 424 с.
13. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Изд. Центр «Феникс». Самара, 1996. 381 с.
14. Список українських кiнофiльмiв // Вiкiпедiя вiльна енциклопедiя. 2020. С. 1. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Ukrainian_films#1888–1919 (дата звернення 15.05.2020)

КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА
ПРИКЛАДІ ЖИТТЄВОГО І ТВОРЧОГО ШЛЯХУ МАРИНИ СІДАШ-
ПРИХОДЬКО

Гречка Л. С.,

*викладач української мови та літератури,
української мови (за професійним спрямуванням)*

Полтавський базовий медичний коледж

м. Полтава , Україна

На сьогодні Полтавщина не має цілісного уявлення про літературну діяльність Марини Сідаш-Приходько. Тому є потреба в дослідженні когнітивних рис творчої особистості. Крім того, у періодичній пресі бракує про неї інформації. Усе це, на нашу думку, мотивує актуальність обраної теми.

Мета дослідження – дослідити життєвий і творчий шлях землячки – кобелячанки Марини Олександрівни.

Для досягнення мети виконано такі завдання:

- 1) уперше створено хронологію основних етапів життя та діяльності;
- 2) охарактеризовано перші поетичні твори;
- 3) вивчено відгуки земляків;
- 4) простежено зміст літературного зросту авторки;
- 5) ознайомлено з першою поетичною збіркою „З любов'ю”.

Для написання роботи використано інтерв'ю, узяті у Сідаш-Приходько під час зустрічей; відгуки близьких людей, учителів-наставників, шанувальників її творчості, колег по роботі; твори Марини Олександрівни; опрацьовано чимало різнопланового матеріалу, серед якого особливо цікавими є її газетні статті.

У роботі ґрунтовно з'ясовано сучасне прочитання поезій та прози, стверджено думку, що для нас авторка – літературний сучасник, майстер українського слова, яка ділиться з людьми своїм талантом, прагне цим залишити свій слід на землі.

Практична цінність цього дослідження полягає в тому, що зібраний матеріал пропонуємо використовувати на уроках літератури рідного краю та при підготовці до проведення позакласних заходів.

Сьогодні ми не уявляємо української літератури без творчих доробок молодих сучасників. Саме Марину Олександрівну Сідаш-Приходько ми називаємо поетесою Полтавського краю. І це тому, що вона прагне своїм друкованим словом залишити слід на землі. Марина шукає власний голос, шукає поволі, не заперечуючи зробленого, але й не повторюючи старого.

Честь їй робить те, що вона не підроблялася під чужу творчість, не піддавалася спокусі зробити успіх, виграти приз на спринтерській дистанції в літературному забігові, а наполегливо шукала своєї стежки.

Тоді, після виходу збірки "З любов'ю", у пресі не з'явилося ґрунтовної рецензії на книжку, не рахуючи хіба що кількох газетних відгуків, але постать Сідаш-Приходько все ж привертає до себе увагу.

Твори витримують суворий іспит часу, і вони, без сумніву, приносять читачеві радість активного співпереживання. Перед нами поетеса мисляча, гостра, глибока, чия творчість нині може стати поряд із великими художніми цінностями, що їх дарують своєму народові найталановитіші співці України.

Творчий процес Сідаш-Приходько триває. Її постійно хвилює проблема літературної зрілості, гармонія матеріального і духовного, закономірність минулого життя і безсмертя. Напрацювання Марини Олександрівни можна згрупувати за певними мотивами, які з рухом пера окреслюються усе виразніше, повніше, глибинніше. Уже, виробивши в основному свою манеру, утвердившись у своєму стилі, вона не застигає завершеною скульптурою, а формується далі. І постає в „русі”, збагачений Пам'яттю, Пізнанням, Досвідом [1]. Ці категорії не вигадані. Вони живуть і діють, немов персонажі, образи, характери, позначені справжньою художньою багатовимірністю. Сідаш-Приходько постійно звертається до них. Знайомий уже мотив зустрічаємо знов і знов, але повернення йде не по колу, а по висхідній, стає поглибленим поглядом на речі, які були вже предметом уваги. Саме це дає підстави обрати при аналізі творчості окреслені нею принципи: Рух, Пізнання, Досвід [2].

Про Марину Сідаш-Приходько ще не писано докладно та розлого, де на основі свідчень автора, її рідних, вчителів-наставників було б широко окреслене те середовище, в якому існує життя поетеси.

Процес творчого зростання молодої авторки простежується від вірша до вірша, від оповідання до оповідання, і шлях мужніння таланту проступає доволі виразно. Це передусім долання описовості, прагнення від зовнішніх ознак буття, хай щоденних, важливих переходити до виразу внутрішніх закономірностей, від подекуди й зужитого образу – до місткості фрази, ощадності й точності вислову. І тема, і герої, та рідна Кобеляччина постає вже часткою великого світу, а то й епіцентром, де сходяться найголовніші світові проблеми, вирішуються найважливіші питання.

Література:

1. Автомобілі, автомобілі... / оповідання, серія «Дорожні історії». – К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2017 – с. 137-148. : іл.
2. Вісник VII-го Міжнародного конкурсу короткої прози Zeitglas-2017. Канів. Вид. «Склянка часу*Zeitglas», 2017. сторінка 200-203.
3. Марина Сідаш-Приходько. З любов'ю.- Кременчук: Видавництво ПП Щербатих О.В., 2008 – 153 с.

УДК 811.111."373.23

Філологічні науки

ЕВФЕМІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІЙНИ У ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВАХ Б. ОБАМИ

Іваницька І.В.,

*студентка факультету романо – германських мов
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

*Статтю присвячено дослідженню особливостей публічного дискурсу
Б. Обами. Аналізується доцільність використання евфемістичних заміників
такого явища як «війна» у публічному мовленні політика.*

Ключові слова: *евфемізм, евфемістичні замітники, політичний дискурс, війна, військові реалії.*

The article is devoted to the study of the peculiarities of public discourse of B. Obama. The advisability of using euphemistic substitutes for such a phenomenon as “war” in public speaking of politician is analyzed.

Keywords: *euphemism, euphemistic substitutes, political discourse, war, military realities.*

Актуальність проблеми обумовлена тим, що, у зв'язку зі змінами та подіями, які відбуваються у світі, вивчення таких мовних явищ, як евфемізм та публічний дискурс стає все більш суттєвим. Ці явища здатні значною мірою маніпулювати особистістю, передаючи інформацію так, як це є вигідно для представників влади. Саме тому, вивчення політичного мовлення, зокрема, політичних евфемізмів має привертати увагу, щоб не відчувати себе обманутим чи дезінформованим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням теми евфемізмів у політичному дискурсі займалися як вітчизняні, так і зарубіжні автори. Серед вітчизняних виокремлюємо: «Евфемізми як засіб маніпуляції у політичному дискурсі» Е. Коляда, А. Кондрук [1], «Термін “news management” як особливість англомовного політичного дискурсу» Л. В. Мосієвич [2], «Евфемізація у політичному дискурсі» К. Серажим [3]. Серед зарубіжних – «Exploring the use of euphemisms in some speeches of president Obama: a pragmatic study» Huda Yaseen Abdul Wahid [4], «From alternative facts to tender age shelters – how euphemisms become political weapons of mass distraction» M. Lambrou [5], та ін.

Мета і завдання дослідження. Мета статті полягає у дослідженні евфемізмів на позначення воєнних дій та агресії у публічному мовленні колишнього лідера США – Б. Обама.

Для реалізації поставленої мети, необхідно виконати наступні завдання:

- Вивчити явище «евфемізм».
- Розглянути необхідність використання евфемізмів у публічному військово – політичному дискурсі.

- Проаналізувати особливості функціонування військових евфемізмів у публічному дискурсі Б. Обама.

Виклад основного матеріалу.

Політичні та соціально – економічні негаразди, намагання втримати владу у своїх руках та впливати на свідомість і думки громадян – все це змушує осіб політичної діяльності, при публічних виступах, вдаватися до пошуку таких мовних засобів, які б певним чином вуальювали чи пом'якшували негативні явища дійсності. Саме такими є евфемізми, що передбачають заміну слів з грубим або непристойним змістом чи забарвленням на слова й вирази, які виражають цей зміст у пом'якшеній формі або завуальовано [6].

Саме слово «війна» несе в собі негативний підтекст і такі ж емоції. Для цього слова існують різні дефініції, серед них: «акт насилля, націлений на те, щоб змусити противника виконати нашу волю» [7, с.3], «конфлікт двох груп, з яких кожна намагається вбити і покалічити якомога більшу кількість людей з протилежного боку, заради досягнення своєї цілі» [7, с.4], і тд.

Війна породжує негативну реакцію, суспільне обурення, тому у політичному дискурсі, тема воєнних дій та агресії підлягає евфемізації, що сприяє нейтралізації настороженості і напруженості соціуму. На думку Ф. Ховарда, воєнні евфемізми націлені на те, щоб «народ легше мирився з труднощами війни», а також, приховати правду та заспокоїти уяву [8].

Тенденція використання військово – політичних евфемістичних замінок яскраво спостерігається у публічному мовленні колишнього американського лідера Б. Обама. З метою пом'якшення негативних явищ, про які йдеться у його виступах і які стосуються воєнної агресії, політик часто використовує прийом генералізації (номінації з загальним сенсом) по відношенню до конкретизації певних дій чи явищ. Найбільш поширеними серед проаналізованих публічних промов виявились такі евфемістичні заміни слова «війна»: *the situation, our mission, the change, the fight, the process, the progress, the campaign, the struggle, the conflict/ breaking a cycle of conflict, enduring test, operations, military action, events on the ground, our effort, long and painful chapter,*

humanitarian intervention, any necessary means, regime change, ultimate defense, the toughest assignments, difficult days [9].

Розглянемо особливості вживання деяких замін у контексті публічних виступів. Виступаючи з промовою щодо збільшення чисельності солдат в Афганістані, Обама так називає військові дії, які вже протягом багатьох років не припиняються в цій країні: *“But while we have achieved hard-earned milestones in Iraq, **the situation** in Afghanistan has deteriorated”*[9].

Цікавою є також евфемістична заміна *“breaking a cycle of conflict”*, що спостерігається у даному прикладі: *And we have forged a new beginning between America and the Muslim World -- one that recognizes our mutual interest in **breaking a cycle of conflict**, and that promises a future in which those who kill innocents are isolated by those who stand up for peace and prosperity and human dignity* [9]. Обама вдало використовує евфемізм *“breaking a cycle of conflict”*, з метою нейтралізувати негативні та тривалі явища дійсності, та створити атмосферу, що країна рухається в правильному напрямку.

Ще декілька прикладів нейтралізації негативного значення спостерігаємо у наступних реченнях: *“I want to speak to you tonight about **our effort** in Afghanistan”*. *“That is core to **our mission**, and we are proud of the work that they are doing and the continuing increased capacity that we’re seeing out of Afghan national security forces”* [9]. Використовуючи лексичні одиниці *“effort”* та *“mission”*, політик вдається до пом’якшення обговорюваних подій, вибравши такі номінації, які мають ширше значення. Крім того, звернення до даних номінації дозволяє переконати слухачів, що діяльність та зусилля армії направлені саме на захист та безпеку громадян.

Підводячи підсумки, зважаючи на все вищесказане, варто зазначити, що евфемізми становлять досить об’ємний шар лексики англійської мови.

Аналізуючи контекст публічного мовлення Б. Обами, а саме евфемізми на позначення війни, доходимо до висновку, що політик вдається до їх використання з ціллю пом’якшено та завуальовано доносити інформацію про військові дії та їх наслідки. Для цього, він послуговується такими прийомами, як: нейтралізація, генералізація.

Література:

1. Коляда Е., Кондрук А. Евфемізми як засіб маніпуляції у політичному дискурсі. [Електронний ресурс] // Актуальні питання іноземної філології. — 2015. — Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/akpif_2015_2_19.pdf
2. Мосієвич. Л. В. Термін "News Management" як особливість англомовного політичного дискурсу. [Електронний ресурс] // Нова філологія. - 2017. - № 69. - С. 128-133. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2017_69_25.
3. Серажим. К. С. Евфемізація у політичному дискурсі. [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека інституту журналістики. – 2004. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1486>
4. Н. У. А. Wahid. Exploring the use of euphemisms in some speeches of president Obama: a pragmatic study. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=67420>
5. M. Lambrou. From alternative facts to tender age shelters – how euphemisms become political weapons of mass distraction. // The Conversation. – 2018. — Режим доступу: <https://theconversation.com/from-alternative-facts-to-tender-age-shelters-how-euphemisms-become-political-weapons-of-mass-distraction-98738>
6. Евфемізм: [Електронний ресурс] // Словник іншомовних слів. — Режим доступу: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%E5%E2%F4%E5%-EC%B3%E7%EC>
7. Johan M.G. van der Dennen. ON WAR: CONCEPTS, DEFINITIONS, RESEARCH DATA - A SHORT LITERATURE REVIEW AND BIBLIOGRAPHY. [Електронний ресурс] // С. 3-4. — Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/12857871.pdf>
8. Ховард Ф. Военные эвфемизмы: язык, павший на поле боя. [Електронний ресурс] // II The Times. – 2003. Режим доступу: <https://inosmi.ru/world/200-30321/174674.html>
9. American rhetoric — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.americanrhetoric.com/barackobamaspeeches.htm>

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Лісова О.Б.,

*студентка факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Анотація. В статті розглядається діалектологія сучасної німецької мови з коротким екскурсом в історію її становлення. Розглянуті основні етапи розвитку діалектології німецької мови, а також головні напрямки сучасної науки.

Ключові слова: діалектологія, німецька мова, лінгвістика, лексика, Баварія, інтерпретація.

Annotation. The article deals with the dialectology of modern German with a brief excursion into the history of its formation. The main stages of the development of dialectology of the German language as well as the main directions of modern science are considered.

Key words: dialectology, German, linguistics, vocabulary, Bavaria, interpretation.

Німецьку мову визначають як одну з найбільш багатих на діалектні варіанти мов Європи, що визначається її ареальною, соціальною та функціональною стратифікацією. До складу німецької діалектичної групи входять нідерландські та бельгійські діалекти. Через те, що в Німеччині довгий час існувала державна роздробленість діалекти зберігали своє окреме функціонування довгий час. Витіснення діалектів за часів формування писемної мови йшло повільно [3, с. 506]. Значна частина діалектичних явищ, особливо лексичних, в процесі формування єдиної державності стала частиною однієї мови. Граматичні, словникові та фонетичні властивості місцевих діалектів є досить стійкими протягом всієї історії розвитку загальнонаціональної мови.

Перші праці з німецької діалектології датуються XVI-XVIII ст. і представляють собою списки місцевих слів, фразеологізмів і власних назв німецької мови (ідіотікони). Хоча складання списків, ідіотіконів та глосаріїв не

можна вважати достатнім науковим дослідженням діалектів, такий метод є важливим етапом вивчення локальних варіантів мови. Серед авторів ідіотиконів варто відзначити таких авторів: Йоганна Л. Праша, Йоганна Л. Фріша, Лоренца Гюнбера. Науковий етап розвитку діалектології та більш детальне вивчення німецької мови починається в ХІХ сторіччі. Це відбувається як частина загального процесу універсалізації та узагальнення наукового знання в Європі. Ідеї романтизму і активізація національної мовної свідомості також внесли свій вклад до звернення до діалектологічної тематики: «...характерний для німецького романтизму початку 19-го ст., зокрема для романтичної германістики Якова Гріма, підвищений інтерес до народності, до свідчень і пережитків національного минулого в громадському побуті і поетичній творчості народних мас, повинен був неминуче сприяти вже не антикварному і збиральному, а принциповому і поглибленому зверненню до народної мови і її наукового вивчення» [3, с. 66].

В цей час з'являється й перший професійний німецький діалектолог – Йоган А. Шмеллер. Він вивчав особливості мови в Баварському королівстві й написав декілька фундаментальних праць – «Діалекти Баварії в граматичному викладенні» та чотирьох томну працю – Словник східнонімецьких діалектів, які заклали основу для історико-лінгвістичного опису територіальних варіантів німецької мови.

До цього періоду науковців також відносяться Карл Беранарді, Карл Вейнгольд, Карл Г. Дарвін та Адольф Соцін. Також в різний час про німецьку діалектологію писали: А. Вейлерт, В. Девкін, А. Домашнев і Л. Копчук, В. Жимуринський, К. Левковська, Н. Філічева.

В другій половині ХІХ століття починає розвиватися новий напрямок в діалектології – діалектична географія. Звичайний шкільний учитель Георг Венкер вирішив провести дослідження та розіслав у різні куточки Німеччини опитувальник, згідно якого треба було перекласти декілька десятки фраз на місцевий діалект. Коли він отримав відповідь, то разом з учнями створив атлас німецьких діалектів. Створена ними монументальна робота неодноразово підпала під шквал критики від лінгвістів, зокрема, за недостовірність зібраного матеріалу. Не дивлячись на це, діалектичний атлас німецької мови має фундаментальне значення для

діалектографії і розуміння формування сучасної мови та її діалектів. На цей час в Магдебурзькому університеті створена оцифрована версія атласу Венкера.

В кінці XIX століття науковець та дослідник Філіп Вегенер вирішив підійти до класифікації німецьких діалектів з соціальної точки зору і виділив два види діалектів – «справжній», який використовується в спілкуванні простих людей, та діалектно забарвлений, яким користуються освічені люди. Це була чи не єдина спроба прив'язати діалект до того, хто ним користується, взагалі, частіше за все це виносилось за дужки.

Графічно мовна ситуація в Німеччині може бути представлена таким чином: у центрі є коло, що представляє стандартну німецьку, з нього виходять численні промені, що йдуть у різних напрямках. Ці промені є різні діалекти. Загалом існує шістнадцять великих діалектних груп, таких як баварські, алеманські, верхній саксонський, бранденбурзькі тощо. У Німеччині не потрібно далеко їхати, щоб зіткнутися з іншим діалектом, який важко розуміти навіть для німецької мови. Звичайно, завжди є можливість перейти на класичну мову.

Бенджамін Лоренц з Берліна написав: «Діалект тісно пов'язаний з тим місцем, де людина народилася. Таким чином, він є частиною його особистості. Простіше висловити свої думки або провести душевну розмову на діалекті, ніж на високій німецькій мові. Двоє людей, що говорять на одному діалекті, відчувають певний зв'язок, тому що вони мають спільне походження та подібний спосіб мислення». Він також помітив що, навіть коли люди говорять на високій німецькій мові, все ще можна почути відмінності в їхній вимові. «Досі ніхто не зміг приховати його чи її діалект!» [1, с. 67].

Домінік Кун з невеликого містечка Ройтлінген, що поблизу Штутгарта, перекладає фільми на швабський діалект. Для нього розмовляти діалектом – це означає відчувати себе вдома. «Коли я перебуваю за кордоном протягом певного періоду часу, наприклад, три тижні, і отже, я повинен розмовляти іноземною мовою або високою німецькою мовою, тоді мені дуже хочеться знову побачити своїх друзів. А мова – це ключ до розуміння культури» [1, с.67]. Він помітив, що існує тісний зв'язок між діалектом та ментальністю людей.

Останні дослідження показали, що діалекти позитивно впливають на розвиток дитини. Професор Руперт Хоххолцер говорить: «Діалекти як і раніше залишаються основним засобом спілкування для багатьох баварських дітей, і тому вони грають важливу роль для збереження їхньої ідентичності» [1, с.67].

У ХХІ ст. вектор розвитку науки про німецькі діалекти, згідно дослідженням Христини А. Андерс, визначений бажанням фахівців охопити весь найширший спектр варіантів розмовної німецької мови як можна ближче до дійсності і продемонструвати тим самим їх реальний обсяг і динаміку змін [2, с.16]. Мова при цьому розуміється не як ригідна (застигла) система, а як складний комплекс мовних різновидів, які моделюються в багатовимірному варіативному просторі [2, с. 14]. Такий розвиток сучасного знання про німецьку мову в його варіантах обумовлює ряд ознак, характерних для новітніх діалектологічних досліджень.

Так, в сучасній зарубіжній літературі зазначається конкурування термінів «діалектологія» і «лінгвістика різновидів». Звісно ж, що за використанням останнього стоїть мотив «схопити» в одному понятті все різноманіття форм натуральної мови, яка вимірюється в її соціальній і функціональній площинах. При такому підході територіальні діалекти розглядаються не самотійно, а навпаки, в загальному континуумі всіх видів розмовної (усної) мови. В Інституті німецької мови міста Мангейм весь діапазон «нестандартної» німецької мови, такі як локальні німецькі діалекти, регіолекти, наддіалектні форми і соціолекти, вивчається в рамках єдиного довгострокового проекту «Варіація усної форми німецької мови: стандартна і побутова мови». Тринаціональний проект «Regional sprache de», який здійснюється на базі Магдебурзького університету, також включає в себе широке коло усних форм німецької мови – від діалекту однієї місцевості до «регіонального акценту» (Regional akzent), під яким слід розуміти діалектно фарбовану літературну німецьку мову.

Сьогодні в якості важливого інструменту реалістичного опису усних різновидів німецької мови виступає корпусна лінгвістика. Залучення в діалектологічні дослідження великих текстових даних забезпечує високу ступінь достовірності наукових результатів. Необхідно відзначити, що на відміну від розробки корпусів

кодифікованої мови, створення баз даних усного мовлення є більш специфічним і трудомістким завданням. На даний момент в Інституті німецької мови м. Мангейм реалізується великий науковий проєкт «Архів розмовної німецької мови» (Archiv für gesprochenes Deutsch).

Поряд з використанням інструментарію корпусної лінгвістики для сучасної зарубіжної діалектологічної науки характерні такі тенденції, як міждисциплінарний характер досліджень; надання об'єктам наукового опису статусу відкритих, гетерогенних, нестабільних мовних утворень; перегляд ролі контактуючих і мажоритарних мов; вивчення явищ, характерних для мікрорівнів описуваного мовного колективу. Крім того, в німецькій діалектології відзначається зростання інтересу до побутової інтерпретації мовної дійсності.

У зарубіжних роботах, виконаних на стику діалектології і наївної лінгвістики, можна виділити два напрямки. Представники першого напряму займаються мовними установками (Spracheinstellungen), під якими в широкому сенсі слід розуміти різні прояви сприйняття тими, що говорять рідною та контактуючою мовами. У цих дослідженнях переважно використовуються сучасні методи соціо- та психолінгвістики: спрямований асоціативний експеримент, анкетування, когнітивне картування, статистичний аналіз даних, методика «парних масок» (matched-guise method) і ін. Даний напрямок позначається як перцептуальна діалектологія, і об'єкт її дослідження утворює те, «... що звичайні люди думають щодо дистрибуції мовних варіацій в своєму мовному співтоваристві, а також і в інших спільнотах, як прості люди ставляться до діалектів» [4. с. 38].

Центром розвитку німецької перцептуальної діалектології є Університет міста Кіль, де під керівництвом професора Маркуса Гунда (Markus Hundt) реалізується проєкт «Німецький мовний ландшафт з точки зору дилетантів в області лінгвістики».

Центральним терміном другого напрямку є мовна біографія. «Суб'єктивні», несистемні знання про мову вивчаються при цьому підході, як правило, із квантитативних методів і з діахронічних перспектив. У подібних працях зарубіжних вчених моделюється історія розвитку мови конкретної людини або

цілого мовного колективу. Модель може бути представлена у формі детального опису або в короткій табличній формі. Вона дає в доступному для огляду вигляді інформацію про те, які мови були поширені в батьківському домі, в школі, в рідному населеному пункті інтерв'юйованого респондента; як змінювалася його мовна компетенція протягом життя внаслідок соціально-політичних і історичних трансформацій; які спогади, емоції, уявлення пов'язані в нього з мовами та їх варіантами; як і які мови використовуються ним на сучасному етапі життя.

Таким чином, сучасна діалектологія пропонує багато нових аспектів вивчення різновидів німецької мови і зокрема популярним є інтерсекціональний підхід, який вивчає лінгвістичні особливості на стику культурології, історії, географії, природничих та суспільних наук.

Література:

1. Koneva E. V. The Role of Dialects in the German Society / E. V. Koneva, S. K. Gurala. – Russia: Tomsk State University, 2015. – 252 с.
2. Werlen E. Studien zur Datenerhebung in der Dialektologie / Werlen. – Wiesbaden: Steiner, 1984. – 369 с.
3. Жирмунский В. М. Немецкая диалектология / В. М. Жирмунский. – Москва: АН СССР, 1956. – 636 с.
4. Радченко О. А. Диалектная картина мира как идиоэтнический феномен // Вопросы языкознания / О. А. Радченко, Н. А. Закуткина. – 2004. – С. 25–48.

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ "БІДНОСТІ"**Микитюк В.І.,***студентка факультету романо-германських мов
Національний університет "Острозька академія"
м. Острог, Україна*

Статтю присвячено розгляду особливостей вживання фразеологізмів на позначення бідності. У статті здійснено аналіз фразеологізмів і виокремлено групи фразеологічних одиниць(ФО) на позначення бідності.

Ключові слова: *фразеологізм, фразеологічна одиниця, бідність, група.*

The article deals with some features of functioning of idioms indicating poverty. The article analyses idioms and identifies groups of phraseological units to indicate poverty.

Key words: *idiom, phraseological unit, poverty, group.*

Фразеологізм – стійке та неподільне, зазвичай експресивно-забарвлене сполучення лексичних одиниць, що є номінальним за функцією, і значення якого не залежить від значення окремих лексичних одиниць, що входять до його складу [1, с. 76]. Фразеологічні одиниці є важливим стилістичним засобом і відіграють велику роль розумінні культури та менталітету певного народу, соціуму.

Існує чимало інших визначень терміну «фразеологізм». Наприклад, Б. О. Ларін під фразеологічними одиницями розуміє такі стійкі словосполучки, які характеризуються втратою первісних реалій і появою нового метафоричного значення. «Фразеологічна одиниця, – зазначає О. М. Бабкін, – це така одиниця мови, якій властива цільність, що виникає у результаті послаблення лексичного значення у слів її компонентів». С. Г. Гаврін стверджує: «Фразеологічна одиниця – це відтворювана загальноновживана мовна одиниця, цілісна за своїм значенням і складена з двох і більше повнозначних слів» [2,54-59].

Серед дослідників також не існує однозначної думки щодо складу ФО. До

фразеологізмів низка лінгвістів не включають прислів'я, приказки та крилаті слова, вважаючи, що вони за своєю семантикою та синтаксичною структурою відрізняються від фразеологічних одиниць. Так, наприклад, вважає В. М. Мокиєнко, який, щоправда, зазначає, при цьому, що прислів'я є джерелом фразеологізмів [3,34]. Подібні думки знаходимо і в працях В. В. Виноградова, М. М. Амосової та М. М. Копиленко.

Актуальність теми дослідження. За допомогою фразеологізму можна лаконічно виразити думку. Фразеологізми є скарбницею народної мудрості та моралі. Головна функція фразеологічних одиниць надавати мові колориту, робити її більш виразною.

Метою статті є аналіз фразеологічних одиниць та їх класифікації.

В ході дослідження ми спробуємо розв'язати такі завдання:

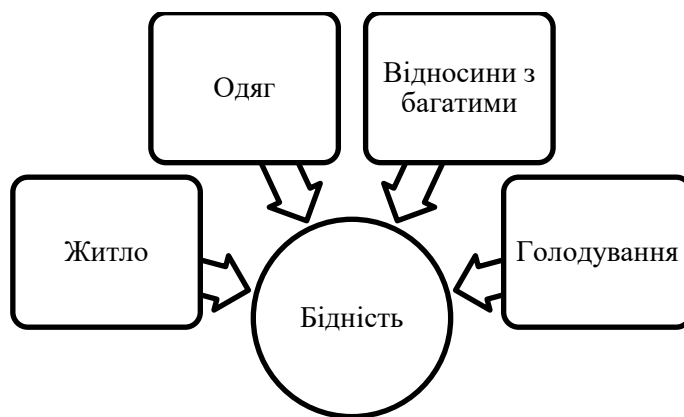
1. охарактеризувати фразеологічні одиниці;
2. запропонувати класифікацію ФО на позначення бідності, поділивши їх на групи;

Об'єкт дослідження – фразеологічні одиниці англійської мови.

Предмет дослідження – семантичний аналіз фразеологічних одиниць англійської мови на матеріалах словника “Традиційних англійських метафор”.

Під час аналізу фразеологізмів на позначення бідності ми виокремили такі групи ФО: житло, одяг, відносини з багатими, голодування (див. схему 1, класифікація ФО на групи).

Схема 1. Класифікація ФО на групи

Кількість виявлених в ході аналізу ФО представлено в поданій нижче таблиці (див. таблицю 1, кількісні результати дослідження).

Таблиця 1. Кількісні результати дослідження

Назва групи	Кількість ФО	Відсоткове співвідношення
Житло	10	8%
Одяг	12	10%
Відносини з багатими	9	7%
Голодування	13	11%
Всього	44	36%

Однією з найбільших груп ФО є група під назвою голодування. Голодування — критична форма недоїдання, загрозливий дефіцит споживання калорій потрібних для підтримки життя організму. У цій групі представленні приклади ФО на випадок того коли людині не вистачає коштів, чи за певних життєвих обставин вона не може собі дозволити добре харчуватись. Ця група складає 13 ФО, які представляють 11% від загальної кількості. До цієї групи ми віднесли такі ФО: *to sit on the Penniless bench; starved; they must hunger in frost that will not work in heat; live on air, live from hand to mouth; a hand-to-mouth existence; bag of bones; he'll eat a man off his horse; one too many at the porridge pan; he won't give a bean for a pea; give a pea for a bean; turnip watch; earn your kail*[4].

Наступною не менш чисельною групою ФО є група під назвою одяг. Одяг — сукупність предметів, виробів створених людьми, якими покривають тіло. Такі ФО використовують маючи на увазі, що через бідність людина ходить в дуже старому подертому одязі; лахмітті, дранті, не маючи можливості дозволити собі щось краще, обходиться чим може. Ця група налічує 12 ФО, які представляють 10% від загальної кількості. До цієї групи ми віднесли такі ФО: *takes his coat off to pass the workhouse door; but for the belly the back might wear gold; keep body and soul together; he sits full still that has riven breeks; had his breeks torn off; it is hard to take britches off bare hips; take the breeks off a bare arse; clogged again; bootlace/shoestring allowance, budget, economy etc.; on a shoestring; he that goes barefoot must not plant thorns; barefoot(ed)* [4].

Наступна група ФО під назвою житло. Житло — приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання людей. Через злидні деякі люди не можуть собі дозволити жити у хороших житлових умовах, тож їм доводиться перебиватись і жити у таких умовах на які вистачає заробітку. Є ФО які використовують на позначення бідності саме у житлових умовах. Ця група складає 10 ФО, які представляють 8% від загальної кількості. До цієї групи ми віднесли такі ФО: *go up Johnson's end; freeze out; one-armed landlord; tied house; you are as well on your purchase as some are on their set rent; he who stretches his foot beyond the blanket must stretch it in the straw; you are all out of it and into the straw; stretch your legs according to the coverlet; feel the draught; feel a draught*[4].

Останньою найменш чисельною групою ФО є група під назвою відносини з багатими. Ці ФО позначають саме становище бідних людей у вищому суспільстві, а також, самі відносини між багатими і бідними. Складність спілкування і взаєморозуміння між цими двома групами. Група складає 9 ФО, які представляють 7% від загальної кількості. До цієї групи ми віднесли такі ФО: *pay the cain; heart-thirled; take it out of his ribs; bend/lean over backwards to...; arse-wiper; feel cheap; kill-cow-joy; enthrall; aries-penny/aries-shilling*[4].

Мотив “бідність” представлений у досліджуваних мовах харчовим, артефактним, тілесним, житловим кодами та кодом відносин і відображає історико-суспільне життя англійського народу (*living from hand to mouth; (to live) on shoestring; to sit on penniless bench; to live on beans*).

Групу ФО під назвою “голодування” представляє значна кількість ФО, ми проаналізували декілька з них:

living from hand to mouth – лежить суспільне життя Англії XVI століття: високий рівень безробіття як наслідок війн попередніх років, бідність, бродяжництво. Бідняків називали тими, хто живе “з руки й до рота”, бо голод змушував їх одразу з’їдати всю милостиню, яку подавали, не залишаючи на завтрашній день.

Скрутне матеріальне становище асоціюється з сидінням на “безгрошовій лавці” – *to sit on the Penniless bench* (раніше на лавках біля церкви сиділи саме

нужденні люди). В українській культурі бідність асоціюється з хлібом і водою як найпростішим харчем – перебиватися з хліба на воду.

Групу ФО під назвою “одяг” представляє значна кількість ФО, ми проаналізували декілька з них:

on a shoestring – з дуже обмеженими фінансовими засобами, що не в змозі купити собі елементарних речей. Точного пояснення цієї ФО немає. Одна хибна теорія полягає в тому, що боржники в британських в'язницях опускають взуття через шнурки з вікна, щоб збирати кошти від відвідувачів або перехожих. Більш імовірна теорія полягає в тому, що вона натякає на струнку форму шнурків, порівнюючи її з стрункими ресурсами.

keep body and soul together – виживати, фраза найчастіше використовується спеціально для того, щоб посилатися на заробляння достатньої кількості грошей, щоб зберегти себе живим, і забезпечити себе якимось мінімумом одягу. Фраза впливає з християнської думки, що життя продовжується лише доти, поки душа населяє тіло.

Групу ФО під назвою “житло” представляє значна кількість ФО, ми проаналізували декілька з них:

feel the draufgt – бути на міліні, відчувати матеріальну скруту. Бути в такій ситуації, коли немає достатньо грошей, або коли немає навіть де жити і чим харчуватись.

tied house – пивний бар, орендований певною броварнею та продає тільки її продукцію. Ця ФО пов'язана з певною роботою, що якщо орендар перестає працювати на цій роботі, він втрачає своє житло.

Групу ФО під назвою “відносини з багатими” представляє значна кількість ФО, ми проаналізували декілька з них:

feel cheap – погано себе відчувати; бути не в дусі; почувати себе ніяково; відчувати себе не в своїй тарілці; впасти у власних очах. Наприклад: бувають такі ситуації де у коло багатих потрапляє людина з трохи нижчим рівнем достатку і ось тоді вона відчуває себе не у своїй тарілці(*feel cheap*).

bend/lean over backwards to... – зі шкіри лізти (особливо для виправлення

допущеної помилки або несправедливості); лягати кістами. Зазвичай використовується для опису спроб допомогти або догодити кому-небудь.

Отже, ФО групу під назвою бідність представляє значна кількість ФО, що у відсотковому співвідношенні складає 36%. Ми розглянули і проаналізували декілька ФО з кожної підгрупи.

Висновок

Значне місце в лінгвістичних дослідженнях займає фразеологія — розділ лексикології, у якому вивчаються семантичні, морфологічні, синтаксичні й стилістичні особливості фразеологізмів.

Багато фразеологізмів утворилося на основі спостережень за поведінкою, зовнішнім виглядом, життям. Безпосередньо бідність є результатом відмінностей щодо матеріального становища індивідів і сімей, а тому завжди існувала й існує в усіх суспільствах, навіть у найрозвиненіших. Бідність не лише поділяє суспільство, а й є стимулом для того, щоб людина прагнула і досягала кращої долі. Проте в сучасних умовах бідність часто стає на перешкоді стабільності суспільства і його подальшого розвитку. У статті проаналізовано ФО на позначення бідності, які можуть використовуватись для надання мові більшого колориту і різнобарвності.

У статті було проаналізовано ФО на позначення бідності, також ФО були поділені на групи: голодування, одяг, житло і відносини з багатими. Загальна кількість ФО на позначення бідності — 44 одиниці, що у відсотковому співвідношенні складає 36%, також був здійснений аналіз деяких ФО з кожної групи.

Література:

1. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Л.: Издательство ленинградского университета, 1963. 208 с.
2. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка // Учебное пособие для II – III курсов. М.: Высш. шк., 1997. 240 с.
3. Мокиенко В. М. Загадки русской фразеологии. М.: Высшая школа, 2005. 257 с.

4. Gibbs R. W. Jr., Bogdanovich J. M., Sykes J. R., Barr D. J. Metaphor in Idiom Comprehension. Journal of Memory and Language. 1997.

УДК 82-31

Філологічні науки

РОМАНТИКА АНТИУТОПІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В РОМАНІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984»

Олієвська О.Г.,

*Студентка факультету Романо-германських мов
Національного університету «Острозька академія»
м.Острог, Україна*

Анотація. У статті розглянута проблема романтики антиутопічного суспільства і взаємовідносин людини і суспільства в романі Джорджа Орвелла «1984», а й у контексті інших видатних творів жанру антиутопії, написаних у ХХ ст. – зокрема, романи Є. Замятіна «Ми» і О. Гакслі «Прекрасний новий світ». Таке комплексне дослідження, безсумнівно, дозволить отримати додаткове уявлення про жанрову специфіку антиутопії, як у художньо-виразному, так і в змістовному плані.

Ключові слова: суспільство, антиутопія, Дж. Орвелл, жанрова специфіка, система образів, тоталітаризм, авторитарне суспільство, влада.

Abstract. The article considers the problem of the romance of dystopian society and the relationship between man and society not only in George Orwell's novel "1984", but also in the context of other outstanding works of the genre of dystopia, written in the twentieth century. – in particular, Y. Zamyatin's novels "We" and O. Huxley's "A brave new world". Such a comprehensive study, of course, will provide an additional idea of the genre specificity of dystopia, both artistically and meaningfully.

Key words: society, dystopia, G. Orwell, genre specificity, system of images, totalitarianism, authoritarian society, power (government).

Актуальність. За останні кілька десятиліть жанр антиутопії став дуже популярним серед письменників («Потвора» С. Вестерфельд, «Той, хто дає»

Л. Лоурі та ін.). Це пояснюється тим, що протягом цього часу на Землі відбувається ряд змін. Змінюється клімат, розробляються нові технології та зброя; завдяки науково-технічному прогресу в цілому змінився спосіб життя людей. Це і підштовхує авторів антиутопій до перестороги людства від невірних дій, які можуть призвести до жахливих наслідків у майбутньому. Маючи достатню самостійність у побудові системи образів твору, зображенні антиутопічного світу, характерів героїв роману, постановці проблематики, сучасні автори все ж таки часто звертаються до творів класиків жанру. Оскільки теми і образи, розкриті в романах Орвелла, Гакслі і Замятіна не втрачають своєї актуальності, більше того – деякі речі, описані письменниками тієї доби, у наш час перетворюються на реальність, – не втрачає, відповідно, своєї актуальності і звертання до цих творів заради проведення наукових літературознавчих і лінгвістичних досліджень.

Постановка проблеми. Тема суспільства є однією з основних у творах, які належать до жанру утопії або антиутопії. Ця категорія є основною в побудові антиутопічного світу, оскільки через її призму сприймаються усі факти життя персонажів, часто (як, наприклад, у романі Орвелла «1984») головний герой протистоїть існуючому суспільству, і це стає головним конфліктом твору, суспільство розкриває решту важливих категорій, з яких складається художній світ, побудований автором. Ґрунтовне дослідження романтики суспільства в романі «1984» дасть змогу у повній мірі розкрити зміст ідей, закладених письменником у цей твір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роман «1984» Джорджа Орвелла неодноразово ставав об'єктом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних літературознавців. Так, наприклад, Т. М. Красавченко у праці «Орвелл: творчість і демократичний соціалізм» досліджує питання політичних поглядів письменника і їхнє відображення у його творах. Аналіз і критику зображення Орвеллом тоталітарного світу можна віднайти в статтях Г. О. Ходасевича «...Те, що найгірше на світі», Ю. А. Жаданова «Жанрові відкриття антиутопії другої половини двадцятого століття», В. Г. Мосіної

«Класична історія тоталітаризму Джорджа Орвелла» та багатьох інших. У повній мірі розкритий конфлікт особистості і суспільства у монографії Д. О. Половцева «Особистість і суспільство у романі Євгена Замятіна «Ми», де науковець, зокрема, проводить паралелі між світами головних антиутопій ХХ ст. – «1984» Дж. Орвелла, «Дивний новий світ» О. Гакслі і, власне, «Ми» Є. Замятіна. Проте й понині залишається недостатньо вивченим і дослідженим питання романтики суспільства в романі Дж. Орвелла «1984».

Об'єкт дослідження. *Об'єктом дослідження даної наукової статті виступає роман Джорджа Орвелла «1984», а також інші його роботи, які допоможуть у повному обсязі розкрити суть досліджуваного питання – як художні твори, так і публіцистичні нариси, статті, есе. До уваги також беруться біографічні відомості про письменника і наукові статті, раніше написані вітчизняними та зарубіжними літературознавцями.*

Предмет дослідження. *Текст роману Джорджа Орвелла «1984», а також наукові статті, присвячені темі суспільства в тоталітарному світі, вітчизняних і зарубіжних літературознавців.*

Метод дослідження. *Серед методів, використаних для написання даної статті можна виділити методи теоретичного рівня: абстрагування, ідеалізація, формалізація, аналіз і синтез, індукція і дедукція, узагальнення і т.д. На теоретичному рівні були проведені логічне дослідження зібраних фактів, вироблення понять, думок, зроблені відповідні висновки. В процесі цієї роботи були співвіднесені ранні наукові уявлення з виникаючими новими. У процесі роботи були широко використані логічні методи схожості, відмінності, розроблені нові системи знань, вирішені завдання подальшого узгодження теоретично розроблених систем з накопиченим новим експериментальним матеріалом.*

Як висловився Г. Клейс, «1984» – «найчорніша з чорних книг, яка зажене в депресію навіть найстійкішого читача». Частково, втім, це пояснює її популярність, на яку Джордж Орвелл навіть не смів сподіватися. Повість-антиутопію «Скотоферма», яка передувала роману «1984», той же Клейс іменував твором, який «перевершує всі разом узяті утопії і дистопії». Саме світ «1984» року

упредметнити образ тоталітаризму як такого, а в політичний лексикон міцно увійшли поняття «*Великий Брат*», «*новомова*», «*думкозлочин*», «*телеекрани*» і «*дводумство*». Ентоні Берджесс в числі перших визнав, що роман Орвелла – одна з тих небагатьох книг, які дійсно змінили світ. Роман цей створювався швидко (осмислення його проблем, судячи з наявного листування, почалося в 1943 році), але був підготовлений усім життям Джорджа Орвелла.

У книзі Дж. Орвелла збірний образ тоталітарної держави доведений практично до абсурдності, але в той же час скільки спільних рис можна знайти з будь-якими відомими авторитарними країнами минулого і сучасності. Це світ, в якому обиватель – не просто гвинтик в загальному механізмі, – це порошинка, відсутність якої ніхто не помітить; світ, у якому будь-яка людина, що не належить до партійної верхівки – це "маленька людина", яка не має прав і обкладена одними обов'язками, найважливішими з яких є любов до Старшого Брату і ненависть до ворога.

Ідеальне суспільство Океанії в романі нагадує собою сприйняття західною людиною життя в СРСР, що протікає в напівзруйнованих будинках, наповнених запахами кислої капусти, але при цьому державою, зображеною виключно в райдужних барвах. Передаються по монітору цифри, що стосуються перевиконання трирічних планів (п'ятирічок), не відповідають дійсності: в країні відчувається постійний брак шнурків, лез та інших життєво необхідних побутових предметів. Справжні продукти (шоколад, чай, кава, цукор, вино) доступні тільки членам Внутрішньої Партії (вони ж живуть у власних будинках і мають особистих слуг). Члени Зовнішньої Партії можуть отримати їх від офіціантів-крадіїв. Пролам не доступно і це, але вони по-своєму щасливі, так як їхнє життя протікає поза політичних правил – їм не забороняють ані мислити, заводити інтимні зв'язки. Робочий клас, на думку, правлячої верхівки Океанії, мало чим відрізняється від тварин, тому він може жити, як хоче.

Жителі Океанії, особливо члени Зовнішньої Партії, не мають реальної конфіденційності. Багато з них живуть у квартирах, обладнаних телеекранами, щоб за ними можна було спостерігати або прослуховувати в будь-який час.

Подібні телеекрани можна знайти в робочих і громадських місцях, разом з прихованими мікрофонами. Письмова кореспонденція регулярно розкривається і читається урядом до її доставки. Поліція думок використовує таємних агентів, які представляють себе як звичайні громадяни і повідомляють про будь-яких людей з підозрілою поведінкою. Дітям рекомендується повідомляти про підозрілих осіб уряду, і деякі доносять навіть на своїх батьків. Громадяни контролюються, і найменший знак заколоту, навіть такий маленький, як вираз обличчя, може привести до негайного арешту і тюремного ув'язнення. Таким чином, громадяни, особливо члени партії, змушені підкорятися.

Система, яка, насамперед, контролює життя кожного члена суспільства в романі «1984», робить необхідною соціальну нерівність, причому з різко розмежованими суспільними класами. Вище вже була наведена цитата Орвелла, що яскраво характеризує всі три верстви населення: вищих, середніх і нижчих.

«Проли» (нижчий клас) – це термін, який використовує автор для позначення безпартійного пролетаріату. Саме слово запозичене з роману Джека Лондона «Залізна П'ята». Робочий клас становить близько 85% населення Океанії. Проли знаходяться за межею бідності, використовуються для важкої фізичної праці, не мають належної освіти і зневажаються іншими соціальними класами. Однак вони не зобов'язані дотримуватися жорстокої пуританської моралі, якої дотримуються члени партії.

Взагалі автор висловлює досить і досить цікаву теорію щодо соціальної стратифікації та нерівності. Наведена вона у книзі Голдстейна «Теорія і практика олігархічного колективізму» і звучить наступним чином: *«Протягом усієї зафіксованої історії в світі були люди трьох сортів: вищі, середні і нижчі. Групи поділялися різними способами, носили всілякі найменування, їх чисельні пропорції, а також взаємні відносини від століття до століття змінювалися; але незмінною залишалася фундаментальна структура суспільства. Цілі цих трьох груп були абсолютно несумісні. Мета вищих – залишитися там, де вони є. Мета середніх – помінятися місцями з вищими; мета нижчих – коли у них є мета, бо для нижчих те й характерно, що вони задавлені тяжкою працею і лише час від*

часу надсилають погляд за межі повсякденного життя, – скасувати всі відмінності і створити суспільство, де все люди повинні бути рівні».

Сам Орвелл висловлює досить цікаву думку щодо цих людей: *«Яких поглядів дотримуються маси і яких не дотримуються – байдуже. Їм можна надати інтелектуальну свободу, тому що інтелекту у них немає»*.

Ставлення партії до пролів. Партія вчить: *«Проли за своєю природою є нижчими істотами»*. Для партії головне – щоб проли працювали і розмножувалися, а чим вони зайняті – неважливо. Гасло партії каже: *«Проли і тварини вільні»*. У художньому світі «1984» це є серйозною перевагою перед іншими соціальними класами. У той час як сексуальна, сімейна, розумова діяльність інших класів контролюється партією, проли надані самі собі. У їх будинках не встановлені телеекрани, їм дозволено вільно пересуватися по країні, вони мають право на вільне сексуальне життя, можуть користуватися деякими товарами, які заборонені для членів партії (наприклад, косметикою). В районі пролів царює вільна ринкова економіка, тоді як в районах партійців економіка монополізована державою. Деякі дефіцитні речі можна дістати тільки в районах, де мешкають проли (наприклад, леза для гоління).

Проли як остання надія. Одним із мотивів роману є те, що якби проли організувалися, то вони змогли б влаштувати переворот і побудувати кращий світ. Головний герой Вінстон Сміт пише в своєму щоденнику: *«Якщо є надія, то вона у пролах»*. До такого ж висновку нібито приходять і вигаданий «партією» подразник-революціонер Еммануель Голдстейн (насправді в суспільствах трьох країн, між якими поділено весь світ, немає реальної опозиційної сили). Однак О'Брайен переконує Вінстона в тому, що проли ніколи не піднімуться на повстання – на його думку, вони занадто дурні і недорозвинені для цього; крім того, партія все контролює, і потенційно небезпечних пролів знищують.

Оскільки в Океанії діє жорстка соціальна ієрархія, то парламенту і уряду не існує, вся влада зосереджена в руках партії АНГСОЦу, яка ділиться на Зовнішню і Внутрішню Партію. Найвищою суспільною кастою є Внутрішня Партія, до якої входять вищі чини міністерств і інше вище керівництво Океанії. У руках

Внутрішньої Партії зосереджена вся влада і багатства Океанії. На відміну від майже жебраків членів Зовнішньої Партії, члени Внутрішньої Партії отримують велику зарплату і мають доступ до таких рідкісних продуктів, як чай, білий хліб, а також до таких, до яких члени Зовнішньої Партії не мають доступу, як то: молоко, справжня кава, вино та фрукти. Середньою кастою є Зовнішня Партія, до якої входять незліченні номенклатурні працівники і нижчі члени Партії. Члени Зовнішньої Партії живуть у злиднях і постійно перебувають під наглядом поліції думок.

Окремої уваги заслуговує також такий елемент орвеллівського світу, як дводумство. Простіше кажучи, це – здатність дотримуватися двох протилежних переконань одночасно. Сенса дводумства пояснюється наступною цитатою з роману: *«Дводумство означає здатність одночасно дотримуватись двох переконань, що суперечать одне одному. Партійний інтелігент знає, в який бік змінювати свої спогади; отже, усвідомлює, що шахраює з дійсністю, а проте за допомогою дводумства він запевняє себе, що дійсність залишилася недоторканною. Цей процес має бути свідомим, інакше його не здійсниш акуратно, але має бути і несвідомим, інакше виникне відчуття брехні, а значить, і провини»* (Частина друга, IX: книга Голдстейна «Теорія і практика олігархічного колективізму», розділ 1).

Як бачимо з вищенаведеного прикладу, невід’ємними елементами мовної комунікації є ідеологія, пропаганда, маніпуляція свідомістю, інформаційний та психологічний вплив, які пов’язані один з одним. Використання евфемізмів часто пояснюється бажанням бути політично коректним, оскільки ідеологія політичної коректності є основною рисою англomовного політичного дискурсу. Проте не всі розпізнають в евфемізмах властивість маніпулювати свідомістю реципієнта. Зазвичай цей факт вдало приховується та залишається поза кулісами, ефективно виконуючи свою роль під час виступів, промов і дискусій політиків. Евфемізація — це один зі зручних способів сказати неправду та змінити сприйняття небажаної інформації.

Замятін був одним з перших, хто відчув тенденції, що на землі може народитися влада технократії, олігархічного колективу, влада могутніх партій,

здатних підкорити собі свідомість мас. Він створив утопічну сатиру особливого роду, названу згодом антиутопією, тим самим знайшов послідовників і в світовій літературі. Причому мова йде не про наслідування, а про єдність духовних шукань авторів різних часів і з різних таборів, які прийшли до споріднених висновків кожен своїм шляхом. Ці книги – глибоке занепокоєння письменників за долю всього роду людського і цивілізації – те саме відчуття, в якому настільки рішуче відмовляли їм завзяті критики ще донедавна. Кожна з трьох антиутопій звучить як дзвін тривоги, як сигнал небезпеки: люди, не вступайте на шлях, що веде в глухий кут, – згубний шлях сліпого підпорядкування вождям, бездуховного прагматизму і придушення особистості.

У Гакслі «стабільність» суспільства, контроль над думкою і почуттям досягаються за допомогою засобів масової комунікації і системою насолод. Висування саме цих методів управління, акцентування письменником уваги перш за все на засобах масової комунікації не випадково. Гакслі переконливо показав, що система влади виробила новий механізм управління суспільством: щоб підпорядкувати волю і свідомість мас пануючого класу, зовсім не обов'язково вдаватися до політики насильства, голоду або терору. Є інші, теж досить ефективні засоби - настільки ефективні, що, паралізуючи самостійність думки і почуття, вони залишають людині необхідну йому ілюзію свободи, ілюзію, що підкріплюється усіма видами задоволення і насолоди.

Із розглянутих антиутопій «Дивний новий світ» Гакслі, мабуть, найбільш «ненасильницька», а його «майбутнє суспільство» – найбільш терпиме, навіть, на мій погляд, гуманне. Тут немає «поліції думок», системи доносів, в'язниць, тортур, двох хвилин ненависті», тобто всього того, що присутнє в антиутопії Дж. Орвелла «1984». Тут немає і хірургічних втручань в мозок і психіку людей, які описує Є. Замятін у романі «Ми»...

Підсумовуючи все вищесказане, мусимо визнати, що хоч слова пана Орвелла стосовно соціальної стратифікації і не можна назвати пророчими (оскільки цю картину він спостерігав і в ХХ столітті, і раніше – в анналах історії), але все ж вони й донині не втрачають своєї актуальності. Важко, я вважаю, не

погодитися з письменником та теорією суспільних класів, яку він висуває. Ось, власне, її продовження: *«Таким чином, протягом всієї історії знову і знову спалахує міжкласова боротьба, в загальних рисах завжди однакова. Довгий час вищі нібито міцно утримують владу, але рано чи пізно настає момент, коли вони втрачають або віру в себе, або здатність керувати ефективно, або те й інше. Тоді їх скидають середні, які залучилися довірою нижчих за рахунок того, що розігрували роль борців за свободу і справедливість. Досягнувши своєї мети, вони зіштовхують нижчих назад у їхнє рабське становище і самі стають вищими. Тим часом нові середні відшаровуються від однієї з двох груп або від обох, і боротьба починається заново. З трьох груп тільки нижчим ніколи не вдається досягти своїх цілей, навіть на час. Було б перебільшенням сказати, що історія не супроводжувалася матеріалів прогресом. Навіть сьогодні, в період занепаду, звичайна людина живе матеріально краще, ніж кілька століть тому. Але ніякого зростання добробуту, ніяке пом'якшення звичаїв, ніякі революції і реформи не наблизили людську рівність ні на міліметр. З точки зору нижчих, всі історичні зміни означали дещо більше, ніж зміна господарів».*

Література:

1. Beauchamp, G. "Of Man's Last Disobedience: Zamyatin's We and Orwell's "1984". Comparative Literature Studies. L. – 1973. – 356 p.
2. Edward, J.B. Brave New World, 1984, and We: An Essay on Anti-Utopia, Ardis, 1976. – 320 p.
3. Джордж Оруэлл. Сочинения в двух томах. Том 2. Эссе, статьи, рецензии (сборник).// – М.: КАПИК,1992 .
4. Дмитрий Быков. Оруэллова Недостаточность // Календарь. Разговоры о главном. — М.: АСТ: Астрель, 2011. — 657 с.
5. Жаданов, Ю.А. Джордж Оруэлл и русская утопическая мысль // Материалы международной конференции «Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе (проблемы теоретической и исторической поэтики». – Гродно, 1996. – С. 128 – 131.

6. Кирилл Еськов. Наш ответ Фукуяме («Конец истории?» — «Не дождетесь!...») // Фантастика 2001. — М.: АСТ, 2001. — 512 с.
7. Любимова, А.В. Утопия и антиутопия: опыт жанровых дефиниций // Традиции и взаимодействия в зарубежных литературах. — Пермь, 1994. — 198 с.
8. Наврозов, Л. Замятин и Оруэлл: $2 \times 2 = 4$? // Московские новости. — 1993. — 3 января (№1). — С. 9.
9. Недовишин, В. Можно ли погасить звезды? Проза отчаяния и надежды Джорджа Оруэлла. // В кн.: Оруэлл Д. Проза отчаяния и надежды: роман, сказка, эссе. — Л.: Лениздат, 1990. — 429 с.
10. Орвелл Джордж. 1984: Фантастический роман / Пер. с англ. В. Андреева и Н. Витова. — Frankfurt am Main: Possev-Verlag, 1957.
11. Оруэлл. Философия. Энциклопедический словарь (2004)
12. Светлана Кабанова. Антиутопия Дж. Оруэлла "1984". сайт www.habit.ru
13. Творчество Дж. Оруэлла. Антиутопия «1984». сайт www.gumfak.ru.

УДК 811.11

Філологічні науки

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Стеценко К.О.

студентка юридичного факультету

Ірчишина М.В.

старший викладач юридичного факультету

Дніпропетровський державний університет

внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

У даній роботі визначено основні властивості термінів, відповідно до їх номінативної та дефінітивної функцій, а також розкрито зовнішні та внутрішні зв'язки елементів німецької юридичної терміносистеми, які забезпечують її стабільність і цілісність.

Ключові слова: термінологія, терміносистема,

У сучасній лінгвістиці дослідження термінів та терміносистем проводиться достатньо інтенсивно, оскільки вивчення фахової лексики дає змогу не лише виявити шляхи та моделі формування термінології, але й показати процес розвитку певної галузі у науковій системі знань. Нинішньому етапі лінгвістичні студії, об'єктом яких є термін, спрямовані на вивчення семантичного аспекту термінологічної лексики та на розкриття термінотворчої динаміки фахових мов. Значна увага приділяється лінгвістами останнім часом дослідженню юридичної термінології [1]. Так, вжержоглядалися особливості перекладу німецьких термінів (технічних, військових, юридичних тощо) українською мовою [2, с. 28-53], міжмовна термінологічна омонімія на матеріалі правової лексики української та німецької мов [3], словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів [4].

Такий інтерес до юридичної термінології зумовлений, насамперед, тенденцією до міжнародної уніфікації законодавства, особливо на теренах Євросоюзу. Процес створення спільної правової бази потребує, окрім іншого, ґрунтовних знань юридичної термінологічної лексики.

Як окрема галузь наукової та практичної діяльності, юриспруденція характеризується наявністю власної терміносистеми, тобто цілісної взаємопов'язаної сукупності усіх термінів її понятійного поля. Цілісність та стійкість німецької юридичної терміносистеми виявляється у тому, що її елементи є вживаними в усіх галузях правознавства (міжнародне, кримінальне, трудове, цивільне право, економіка бізнесу, страхування тощо). У свою чергу, спеціальні лексичні одиниці названих підсистем входять до складу сучасної німецької юридичної термінології. Являючи собою структурно-організоване ціле, юридична терміносистема має ядро, яке складається з термінів, що виражають основні фахові поняття (напр., *Kriminalstrafe f* – кримінальне покарання, *Notar m* – нотаріус, *Öffentlichkeit f des Gerichtsverfahrens* – публічність судочинства) та периферію, яка включає в себе загальнонаукові (напр., *Diversifikation f* – диверсифікація, *Grundsatz m* – принцип, *Kausalität f* – причинний зв'язок), економічні (напр., *Zahlungsforderung f* – платіжна вимога, *Wertpapiere pl* – цінні папери, *Arbeitsvertrag m* – трудовий договір), суспі-

льно-політичні (напр., *Zweiparteiensystem* n – двопартійна система, *Staatsform* f – форма держави, *Volksaussprache* f – референдум), медичні (напр., *Transplantation* f – трансплантація, *Spender* m – донор, *Kur* f – санаторно-курортне лікування), військові (напр., *Desertion* f – дезертирство, *Entmilitarisierung* f – демілітаризація, *Militäroberstaatsanwalt* m – Головний військовий прокурор), сільсько-господарчі (напр., *landwirtschaftliche Nutzfläche* f – землі сільсько-господарчого призначення), дипломатичні терміни (напр., *kollektive Sicherheit* f – колективна безпека, *Rangklasse f der diplomatischen Vertreter* – дипломатичний клас)[1], а також поняття інших суміжних галузей.

Юридична терміносистема має ієрархічну структуру, яка обумовлюється родо-видовими зв'язками між її елементами. Так, термін *Recht* n "право" виступає гіперонімом (родовим поняттям) щодо таких гіпонімів (видових понять): *Luftrecht* n – повітряне право, *Verwaltungsrecht* n – адміністративне право, *Wirtschaftsrecht* n – господарське право, *Urheberrecht* n – авторське право, *Wahlrecht* n – виборче право. У свою чергу, терміни-гіпоніми можуть виступати гіперонімами щодо термінів нижчого ступеня конкретизації. Наприклад, вищезазначений гіпонім *Wahlrecht* n (виборче право) є родовим поняттям відносно термінів *aktives Wahlrecht* n – активне виборче право та *passives Wahlrecht* n – пасивне виборче право.

Відповідно до способів словотворення [5, с. 392-412] поділяємо німецьку юридичну лексику на такі групи: 1) прості кореневі терміни (*Stammwörter*): *Pfand* n – застава, *Rang* m – чин, *Recht* n – право; 2) похідні афіксальні терміни (*Ableitungen*): *Bürgschaft* f – поручительство, *diplomatisch* – дипломатичний, *Unschuld* f – невинуватість, *Beschluss* m – постанова, рішення, *Begnädigung* f – помилування, *Geschworene* m – присяжний засідатель; 3) складні терміни (*Zusammensetzungen*): *Anklageschrift* f – обвинувальний висновок, *Briefgeheimnis* n – таємниця листування, *Dienstordnung* f – регламент, *Haushaltsmittelberechtigte* m – розпорядник кредитів; 4) терміни-словосполучення (*syntaktische Fügungen*): *administrative Rechtsprechung* – адміністративна юрисдикція, *Angriff m auf Leben* – посягання на життя, *Aufhebung f eines Strafurteils* – скасування вироку, *Ehre f und Würde f* – честь і гідність, *als Schuld f anrechnen* – ставити у вину; 5) терміни-

абревіатури (Abkürzungen): AGB (Arbeitsgesetzbuch n) – Кодекс законів про працю, Angekl. (Angeklagter m) – обвинувачуваний, Cod. (Kodex m) – кодекс, GeschO (Geschäftsordnung f) – регламент, статут діловодства, SVA (Sozialversicherungsanstalt f) – відділ соціального страхування. б) зрощення (Zusammenrückungen): Inkraftsetzung f – надання чинності (сили) закону, Inanspruchnahme f – обмеження прав, позбавлення, Außerdienstsetzung f – звільнення, зняття з посади, Vorderansicht f – фас; 7) конверсія (Wortartwechsel): Angeklagte m – підсудний, Bankdarlehen n – банківська позичка, Geschädigte m – потерпілий, befristet – обмежений терміном, строковий[1].

Серед німецьких правничих термінів найпоширенішими є складні (утворені шляхом словоскладання) та афіксальні (утворені морфологічною деривацією) похідні (24 % та 16.4 % від загальної кількості проаналізованих юридичних термінологічних одиниць відповідно). До малопродуктивних способів термінотворення відносимо абревіацію (4 %) та конверсію (2,5 %).

Отже, аналіз німецької юридичної термінології виявив, що лексика цієї терміносистеми представлена здебільшого іменниками. Проведене дослідження німецької юридичної термінології дозволяє зробити висновки, юридична терміносистема є стійкою та цілісною, має ієрархічну структуру, яка виражається родовидовими зв'язками між її елементами; - за способом творення німецькі юридичні терміни можуть бути простими кореневими, похідними афіксальними, складними словами, словосполученнями та абревіатурами.

Література:

1. Борова Л.О., Чайка Т.Б. Структурно-семантичні особливості німецьких юридичних термінів/ Вісник Житомирського державного університету. Випуск 4 (70). Філологічні науки. Житомир, 2013. – С. 200-203.

2. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова) : [підручник для студентів вищих навчальних закладів] / [Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М.]. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 592 с.

3. Шаблій О. А. Міжмовна термінологічна омонімія як проблема термінографії і перекладу (на матеріалі німецької та української юридичних

терміносистем) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Олена Анатоліївна Шаблій. – Київ, 2002. – 254 с.

4. Дерді Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 : спец. "Германські мови" / Емма Тіберіївна Дерді / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2003. – 21 с

5. Юнг В. Грамматика немецкого языка / В. Юнг. – Санкт-Петербург : Лань, 1996. – 544 с

Філологічні науки

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ PÜNKTLICHSKEIT В РОМАНІ
ГЕНРІХА БЕЛЛЯ “ОЧИМА КЛОУНА”

Столярська Т.О.

викладач кафедри

германської філології та перекладу

Інститут філології Київського національного

університету ім.Т.Шевченка

Мета дослідження полягає в інтерпретації моделей прояву у німецькій лінгвокультурі, **пунктуальності** , як соціальної і мовної норми поведінки людини через конфлікт між батьками та дітьми, для висвітлення того національного характеру, та цінностей, що притаманні німецькій сім’ї.

Актуальність теми зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на розгляд мовних одиниць, як засобів створення мовної картини світу, а також відсутністю у вітчизняному германському мовознавстві праць, присвячених вивченню концептуального поняття пунктуальність. Визначення загальних та специфічних характеристик концепту Pünktlichkeit у німецькій лінгвокультурі стосовно його лексичного позначення та вираження у романі Генріха Белля «Очима клоуна».

Завдання дослідження полягає у наданні інформації про лексику та виявленні специфіки зображення концепту *Pünktlichkeit* на матеріали лексичних одиниць в романі «Очима Клоуна».

Вибір саме художнього публіцистичного стилю обумовлений тим, що він будучи важливим засобом комунікації і вираженні думки служить інструментом пізнання впливу самотійного осмислення світу людиною. Концепт «пунктуальність» складний і багаторівневий. Він утворює широке лексико-семантичне поле, представлене стійкими засобами мовного вираження (фразеологічні вислови).

Доказом відображення цього є поведінка та характер людей, під порядкованих нормам, створеним тим чи іншим суспільством.

Явище часу є також одним із найважливіших об'єктивних компонентів буття у творі “Очима клоуна”. За часом герої орієнтуються у житті, беручі до уваги правила (норми), що існують у природі.

Поведінка людини підпорядковується також соціальним нормам у суспільстві, які базуються на загальних, моральних цінностях і сприймаються людиною, як постулати поведінки. Людина керується правилами поведінки для порівняння своїх дій з діями інших членів родини, колективу, а також для власного соціального визнання. Норми соціальної поведінки є одним з провідних механізмів регуляції між особистісних і статусних відношень у суспільстві. Норма — це і критерії оцінки поведінки індивіда відповідно до очікувань партнерів і суспільних стереотипів [Карасик 2000,7].

Лінгвістика оперує поняттям “мовна норма”. Мовні норми — це свого роду конкретні вимоги для учасників комунікативної взаємодії. Зазначимо, що мовні норми підпорядковані соціальним нормам і діють у межах її загальної системи. На практиці правила мовленнєвої поведінки людей є відображенням типових картин (моделей) суспільних відношень. Прикладом цього може слугувати загально відоме ставлення німців до часу.

Визначальною складовою категорією часу німецького лінгвокультурного простору є поняття **Pünktlichkeit (Genauigkeit) — пунктуальність (точність)**. Ця складова стала основою й для визначення характерної риси німецького

характеру — **пунктуальний, точний**. Життєві ситуації засвідчують пунктуальність (точність) німців, коли йдеться про зустрічі, визначення і проведення заходів, своєчасне і якісне виконання, якої-небудь роботи, відповідальне ставлення до свого обов'язку, тощо. Німці пунктуальні у прийманні їжі-вдома, на роботі, у вагоні потягу, салоні автобусу, на вулиці. Вислів **deutsche Pünktlichkeit** (німецька пунктуальність став усталеним у різних мовах. В уявленні німців майже неможливо почати який-небудь захід із запізненням на 15-20 хвилин. Обов'язковою нормою є затвердження регламенту. Німці прагнуть допорядкування відносин між членами родини та колективу. Наприклад, мешканці багатоквартирних будинків, ознайомлюючись із правилами розпорядку в будинку, зобов'язуються виконувати їх і засвідчують це підписами [Федоров 1986, 154].

Пунктуальність слід розглядати й як важливий морально етичний критерій національного світосприйняття німців. “Точна, пунктуальна людина” - означає людина, що любить порядок. У морально етичній традиції німців точність не повинна поступатися тактиці відношень між людьми — особливо у сфері виробництва, у родинних стосунках, у сфері виховання, відпочинку. Це зумовлено наявністю суспільних відношень, що є наслідком культурних традицій. У якості прикладу таких традицій хотілося б навести уривок з роману Генріха Белля “Очима клоуна”

В багатьох ситуаціях відображено наскільки точно велися підрахунки. Все було прораховано до найменших дрібниць. Але першою лінією у веденні фінансових питань стали точність *Genauigkeit* – головним фактором якого є бережливість (**Sparsamkeit**), розважливість (*Berechnung*) та раціональність (**Rationalität**).

1) Er schob den Briefumschlag unter die Tür, ich stand auf, hob ihn auf und öffnete ihn: es war eine Fahrkarte zweiter Klasse von Bochum nach Bonn drin und das Taxigeld **war genau abgezählt**: Sechs Mark und fünfzig Pfennig. Ich hatte gehofft, er würde es auf zehn Mark aufrunden, und mir schon ausgerechnet, wieviel ich herausschlagen würde, wenn ich die Fahrkarte erster Klasse mit Verlust zurückgab und eine zweiter Klasse kaufte. Es wären ungefähr fünf Mark gewesen.

У конверті лежав квиток від Бохума до Бонна вагон 2 класу і гроші на таксі; він все точно підрахував: шість марок п'ятдесят пфенігів. А я-то

сподівався, що він округлить цю суму, дасть десять марок, і вже прикинув. скільки мені залишиться, якщо я обмінюю в касі, нехай з втратою, квиток в м'якому вагоні на квиток в жорсткому. с'як я найкращі б ще марок п'ять.

В основі роману стоїть родина німецьких бюргерів, впливових та заможних людей, які живуть за своїми принципами та нормами. Яскравим прикладом цьому є мати Ганса, яка встановлює свої правила та закони у будинку, шкодуючи зайвий шматок хліба для дітей та свого чоловіка: доказом чого виступає прояв її **бережливості (Sparsamkeit)**

1) Schäle den Apfel nicht so dick. Junge, sieh mal hier“, nahm tatsächlich die Apfelschalen von meinem Teller, schnippelte daran herum und steckte die Ergebnisse ihrer Sparsamkeit, hauchdünne Apfelscheiben, in den Mund.» [с.11]

«-Так не чистять яблуко, ти зрізаєш занадто багато. Дивись, синку, - вона й справді взяла з моєї тарілки шкірку, покорписала її трошки і відправила в рот кілька тонких скибочок яблука, продемонструвавши результати своєї економії»

2) Mutter hielt Luftballons für reine Verschwendung. Und diese billigen Bonbons, über die Mutter ganz besonders gescheite Abschreckungstheorien hatte, die bewiesen, das sie reines, reines Gift seien. Aber dann gab sie uns nicht etwa bessere Bonbons, die nicht giftig waren, sondern gar keine.

Мати вважала, що повітряні кульки - це викинути на вітер гроші. А дешеві льодяники. Щодо них у матері були свої твори - вельми мудрі і такі, що наводять страх: вона доводила, що льодяники - суцільна отрута, але це зовсім не означало, що натомість замість льодяників вона давала нам інші неотруйні цукерки - вона просто не давала нам ніяких.

Автор роману ілюструє важливу рису характеру матері Ганса: її акуратність, ретельність, точність у виконанні досить великого обсягу роботи в сім'ї. Зрозуміло, що на цьому прикладі Генріх Белль подає загальну картину родинних відносин у німецькій сім'ї, зазначає соціальну роль жінки у політичних відношеннях. Разом з тим, родинні відносини цієї сім'ї сприймаються нами, як типові, що були характерними для німецьких родин середини кінця XIX початку XX століття. Мова слугує ефективним засобом відображенням понять,

які прямо або опосередковано вказують на пунктуальність, точність, ретельність, як норму людської поведінки. Зазначимо у цьому зв'язку переормативні, прямі експліцитні та непрямі експліцитні засоби вираження понять на позначення пунктуальності, точності, акуратності, порядку:.....

«Mutter spielte damit auf «Kampf dem Verderb» und «Groschengrab» an.

Vater bekam jeden Morgen zwei frische Taschentücher herausgelegt. und warf sie abends ein Blechen verknautscht, aber nicht merklich angeschmutzt in den Wäschepuff in seinem Badezimmer. Er hatte Zeiten gegeben, in denen Meine Mutter aus Sparsamkeit, weil Waschmittel knapp waren, lange Diskussionen mit ihm daüber führte ... »

« Мати натякала на відомі гасла "все на боротьбу зі злісним марнотратством" і "не витрачай даремно жодного пфенніга". Шоранку йому вдавалося дві білосніжні носових хустки, а ввечері він Кидав їх - трохи зімітя, але зовсім не забруднені - в корзину для брудної білизни у себе в ванній. Бували періоди, коли мати з міркувань економії, посилаючись на брак мила, вела з ним на цю тему довгі дискусії ... »

Пунктуальність — це одна з етикетних норм поведінки. Точність німців у часі зумовлена ставленням індивід до часу, як цінності культури. Час як ціннісна домінанта суспільства примушує індивідів цінувати себе, цінувати свій час , час інших членів колективу.

До слів які безпосередньо засвідчують пунктуальність людини і тим самим сприяють визначенню пунктуальності, як норми поведінки у німецькому лінгвокультурному просторі, ми, насамперед, відносимо

- Diszipliniertheit – дисциплінованість;
- Sparsamkeit – бережливість;
- Ordnungsliebe - любов до порядку.
- Genauigkeit – точність, старанність, ретельність
- genau — точний, докладний, старанний, ретельний; точно, докладно, рівно
- Pünktlichkeit — пунктуальність, точність, акуратність
- pünktlich - точний, акуратний, пунктуальний; своєчасно, точно , акуратно

У семантичному і комунікативному аспектах Genauigkeit виявляє схожі та спільні семи зі словами Gewissenhaftigkeit (сумлінність, добросовісність), Sorgfalt (точність, ретельність, дбайливість, старанність, сумлінність) Korrektheit (правильність), Exaktheit (пунктуальність, акуратність) [DEN7, 1997: 560]

Genauigkeit співвідноситься також зі словом pedantisch. В німецькій мові “Pedantisch” означає zu genau und ordentlich. Pedantisch усвідомлюється німцями, як “дуже точний” і “дуже організований”, а також übertrieben genau, übertrieben gewissenhaft od. Ordentlich [Wahring 1975, 2769] В українській культурі спілкування поняття педантичний, педант часто викликають негативні почуття, асоціюються із людиною, яка не виправдано строга(педантична) у виконанні всіх формальних вимог.

Етимологічний словник Дудена зазначає прямі зв'язки між словами Pünktlichkeit і pünktlich: zur rechten Zeit, auf die Minute genau, ohne Verspätung, auf die Minute genau, ohne Verspätung, nicht zu früh und nicht zu spät, pünktlich wie ein Maurer; erprobt, gewissenhaft, genau [DEN7, 199:560]

З поняттям пунктуальності (точності) співвідноситься слово Arbeitspause (перерва/ паузи у роботі). Поняття Arbeitspause „Перерва” або “паузи в роботі” також є типізованою нормою поведінки у німецькій лінгвокультурі. Перерви у роботі, так званні Pausen для німців регламентовані: необхідно чітко знати де коли і для чого існує перерва у роботі. Відносно існують слова, які позначають поняття Zwischenpause, Unterrichtspause, Arbeitspause, Mittagspause, Tagungspause, Tischzeit, Unterbrechung, Rauchpause. Дієслово pausieren означає робити паузу, перерву у роботі.

Пунктуальність (точність) як норма поведінки відображається у висловах зі словами gleich(зараз),jetzt(зараз),bald(незабаром) Вислів Ich komme gleich

сприймається німцями не так, як українцями вислів Я зараз прийду. Якщо ця фраза буде сказана німецькою українцем у колі німецьких друзів, і якщо він не прийде у найближчий час, рівно через стільки, скільки потрібно на дорогу, друзі-німці можуть висловити припущення, що виникло якесь непорозуміння або з людиною що-небудь трапилось. Далеко не всі німці знають, що для українців слово *зараз* ні до чого не зобов'язує.

Німецький *jetzt* і українське *зараз* мають однакове значення: “у цей час, у даний час”. У німецькій мові, однак, *jetzt* у розумінні “почекайте, я зараз прийду/ зроблю” використовується вислів “*Moment!*” або “*Augenblick!*” Разом з тим німецький вислів “*Moment!*” частіше перекладається як “Хвилиночку!”. Це пояснюється можливо, тим, що хвилини тяжіють до опису емоційної сфери, внутрішнього світу суб'єкта, а *момент* є показником раціонального, аналітичного сприйняття часу [Яковлева 1994,75] Таке пояснення, дозволяє зазначити різне сприйняття картини часу у німецькому й українському соціумі з точки зору самих мовців.

Відношення до поняття *bald* — (незабаром) також може характеризувати точність у часі, як норму поведінки. Цікавим уже й той факт, що *bald* і *скоро* часто вживаються із теперішнім часом, який виражає найближче майбутнє. Це свідчить про те, що маються на увазі мінімальні терміни. Можна вважати, що для української культури *незабаром* - поняття антропоцентричне, суб'єктивне, відносне у той час як для німецької культури *bald* тяжіє до об'єктивного визначення часу.

Отже **пунктуальність** як поняття, що вказує на точність у часі, має сформовані сфери прояву, специфічні ознаки і мовне вираження. У сфері лінгвокультури пунктуальність регламентована певними соціальними правилами комунікативної взаємодії і має типові мовні норми. Пунктуальність відзеркалює ментальні риси німецького народу.

Інтерпретаційний аналіз життєвих ситуацій у творі Генріха Белля «Очима Клоуна» дає змогу стверджувати, що пунктуальність є важливим фактором в житті людини. Він відображає культурну специфіку світосприйняття носіїв мови, утворює концептуальну область, яка співвідноситься з поняттям ментальності, як способу бачення світу.

В процесі аналізу було зроблено висновок, щодо відображення мовно поведінкової реакції на ті чи інші життєві ситуації, в ході яких виділились концепти, які безпосередньо пов'язані з пунктуальністю.

В романі «Очима Клоуна» головним концептполем виступає родина (Familie.) Ключовими концептами даного концептполя є:

Головними героями роману виступають представники вищої суспільної ланки, що формують та віддзеркалюють норми поведінки та відповідні цінності.

Що стосується головного героя, то він є жертвою пануючих умовностей, але в той же час неабияким прикладом німецького суспільства.

Усі зіткнення Ганса з родиною і навколишнім – це спроба людини зберегти свою гідність (Ehrlichkeit), незалежність (**Unabhängigkeit**), а також відстоювати свої власні принципи та ідеї.

Не приймаючи установлені родиною правила та диктатуру матері, Ганс йде з дому своїм життєвим шляхом (der eigene Lebensweg).

У центральній позиції стоїть родина німецьких бюргерів, впливових та заможних людей, які живуть за своїми принципами та нормами. Яскравим прикладом цьому є матір Ганса, яка встановлює свої правила та закони у будинку, шкодуючи зайвий шматок хліба для дітей та свого чоловіка. Доказом того виступає прояв її бережливості (Sparsamkeit) та сувора.

Загальні умови та норми поведінки у родині були встановлені матір'ю, яка закликала поступатись особистим інтересам та видавати з себе в жертву заради морального та фінансового добробуту родини, а також заради обов'язку перед нацією. Незважаючи на заможність, все відбувалося згідно з правилами, за якими жила вся сім'я, і ніхто не мав права їх порушувати. У бюргерському класі дані норми відповідають таким характеристикам, як суворість (Strenge), дисциплінованість (Diszipliniertheit) та любов до порядку (Ordungsliebe):

Такі були порядки у родині, що діяли за соціальними та політичними канонами у постіндустріальному суспільстві. Розподіл життя визначався за визначеними факторами, що характеризують німецький менталітет. В основі твору лежить родина, основоположним законом якої є порядок і встановлені

правила, і якими керувались головні герої. Саме точне виконання та дотримання правил забезпечує порядок у суспільстві. Опираючись на поняття «пунктуальність» автор висвітлив основні риси, що є ознаковими характеристиками даного концепту для суспільства середини ХХ століття: дисциплінованість

(Diszipliniertheit) - дотримання правил та виконання правил, встановлених сім'єю.

бережливість (*Sparsamkeit*) - при витратах у матеріальній сфері;

розважливість (*Berechnung*) - у різноманітних підрахунках, що стосується фінансів та планування часу;

любов до порядку (*Ordnungsliebe*) - у домашньому господарстві та соціально-матеріальному побуті.

Із вищезгаданого виникає запитання: Якими очима дивиться на німецьку пунктуальність У сучасному німецькомовному постіндустріальному просторі

Чи можлива генерація молодих представників німецької нації є жертвою пануючих умовностей. А одвічна проблема батьків та дітей є спробою людини зберегти свою гідність і незалежність (*Unabhängigkeit*), а також відстоювати свої власні принципи та ідеї.

Це питання часу. І відповідь на нього у кожного своя. Все залежить від того, наскільки погляд кожного з нас проникає в одвічну суперечливу ментальність німецького народу.

Матеріали статті можуть біти використані для студентів лінгвістичних вузів, на теоретичних та практичних курсах сучасної німецької мови, на спецкурсах лінгвокультурології

Література:

1. Heinrich Böll <<Ansichten eines Clowns>> //Генріха Белля “Очима клоуна”

2.Карасик В.И. Нормы поведения в социолнгвистическом аспекте// Коммуникативно-прагматическая семантик:Сб.науч.тр.;под ред. Н.Ф. Алефиренко. - Волгоград: Перемена, 2000.-С. 3-16

3. Федоров В.П. ФРГ: 80-ые годы. Очерки общественных нравов . -М.-1986.-217 с.

4. Яковлева Е.С. Час в русской языковой картине времени // Вопросы языкознания. - 1995.- №6.- С. 54-76.

5. Bredel W. Die Väter. Aufbau-Verlag Berlin und Weimar.- Berlin , 1967

6. DEH7 – Duden. Etymologie. Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache. Duden in 12 Bänden. Band 7. - Dudenverlag, 1997.

7. Wahrig Deutsches Wörterbuch. - Bertelsmann Lexikon-Verlag. Berlin-München- Wien, 1975

8. Heinrich Böll <<Ansichten eines Clowns>> // Генріха Белля “Очима клоуна”

УДК 8136

Філологічні науки

ТРАНСФОРМАЦІЇ СИНТАКСИСУ В СЕРЕДНЬО- ТА НОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Страшків М.І.,

*студентка факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Англійська мова за час свого існування зазнала багато змін, як у фонетиці чи лексичному складі, так і у синтаксисі.

Синтаксис англійської мови досліджували такі лінгвісти як А. Й. Гордеева, А.В. Смирницький, Коротун Н.Г, Йонг-Бок Кім та Пітер Селлз.

Існує декілька причин, чому вивчення синтаксису корисне: від загальної гуманітарної чи поведінкової мотивації до вирішення більш специфічних задач, серед яких наступні:

1) допомогти нам ілюструвати моделі англійської мови більш чітко та ефективно;

2) дати змогу нам аналізувати структуру речень в англійській мові у структурований і чіткий спосіб [5].

Англійський синтаксис та морфологія різко змінилися протягом середньоанглійського періоду (1066-1500). Зміни в синтаксисі прискорилися після нормандських завоювань, але вони не були результатом контакту з французькою мовою, і вони не відбулися відразу. Перші зміни в синтаксисі англійської мови відбулися ближче до 1100 року.

До 1100 року, дати, які прийняті як початок середньої англійської мови, багато закінчень відмінків зникають і вживання граматичних значень слів збільшується.

Цей розвиток триває між 1100 і 1500 роками, а англійська в кінці середньоанглійського періоду все більше нагадує сучасну англійську мову. У період середньої англійської мови французькі та латинські слова ввійшли в мову і викликали зміни в звуковій системі (розширене використання [v] та [dʒ]) [6].

Як відомо, давньоанглійська мова є синтетичною, що пояснює широке використання іменних та словесних закінчень. В результаті, порядок слів у давній англійській мові може бути вільнішим, ніж у пізніших варіантах мови.

Крім того, що багато слів різні, у сучасній англійській є граматичні слова "we" (існувало, проте мало іншу форму), "the" і "of", яких у середньоанглійській мові немає, що ілюструє зміну з синтетичної на аналітичну мову. Наприклад, давньоанглійською мовою закінчення –у, що вказує на множину, і що, тим самим, спричиняє необов'язковість вживання предметного займенника. Існувало також багато присвійних закінчень іменника, яких у сучасній англійській вже немає [3, 112].

Перехід від синтетичної до аналітичної мови можна побачити, порівнюючи давньоанглійську мову з її перекладами на сучасну англійську мову.

Характерною зміною, що відбулася в синтаксисі середньоанглійської мови — це поява великої кількості сполучників.

Сполучники також важливі в нашій характеристиці мови. Ми маємо охарактеризувати давньоанглійську мову як синтетичну мову з великою кількістю закінчень та кількома функціональними словами, тоді як сучасна англійська мова втратила закінчення, але набрала чимало артиклів та допоміжних слів [1, 27].

Сполучники поділяються на сурядні і підрядні, які часто називають відповідно координаторами та комплементарниками. Хоча сполучники і виконують певні функції, а в синтетичних мовах зазвичай функціональні слова відсутні, не можна сказати, що в середньоанглійській такі слова взагалі відсутні.

Вищесказаним ми описали головні зміни у морфології середньоанглійської мови. Ми зазначили жорсткість впорядкування слів, втрату флексії та зміну у займенниках, допоміжних словах та сполучниках.

Структура речення ранньою новою англійською мовою зумовлена попереднім розвитком її морфології. З практично втратою закінчень іменниками та прикметниками, їх положення в реченні стає цілком відповідним тому значенню, яке вони надають - так, переважає прямий порядок слів, підмет передує присудку в неемоційних реченнях, а предмет зміщується до позиції після присудка.

Узгодження як засіб граматичного зв'язку слів у реченні обмежується показовими займенниками, які зберігають форму множини. Присудок узгоджується з підметом, коли він виражається дієсловом *бути* або пасивною формою дієслова з цим самим допоміжним словом, а в третій особі однини теперішнього часу [2, 38].

Керування також обмежене деякими структурами з особистим займенником, опитувальний чи відносний *хто / кого*, а також зростає роль прийменників. Деякі вчені вважають, що навіть термін прийменникове керування може бути введений, щоб підкреслити їх зростаючу роль у сполученні слів [3, 49].

Приєднання стає головним способом сполучення слів у реченні - головне слово нічого не змінює в підрядних у таких сполученнях.

Іменник, який передує іншому іменнику, зазвичай грає роль атрибута.

Справжнє нововведення спостерігається в структурі речення при введенні допоміжного слова. Воно з'являється у всіх типах речень: декларативному, негативному питальному запитанні, що містить теперішні або минулі часи індикативного настрою та імперативного настрою. Ці форми відомі як "доперифраза", і практично всі вони позбавлені будь-якого виразного значення, будь-якої стилістичної конотації. Іноді ми можемо виявити, що структура, що

містить *do*, може бути дійсно виразною, але це обумовлено скоріше лексичним значенням слів. Спочатку форми, що не є рівними за стилістичною цінністю, і лише значно пізніше, коли допоміжне слово в стверджувальних реченнях було відхилено, такі речення стали стилістично позначені, оскільки використання *do* порушує правило [4, 107].

У сучасній англійській мові негативні структури також не є більш голосними. Наголос та експресивність є наслідком порушення будь-якого правила. Метафора, гіпербола, оксиморон є експресивними, оскільки порушені правила семантичної комбінованості.

Що стосується загальної організації речення, виникає нове явище - структура речення стає номінативною, тобто предмет у називному відмінку стає його необхідною частиною. Більшість речень були у старо- та середньоанглійській мовах. Але в той же час безособові речення, де виконавець дії був невизначеним, мав особливу структуру без суб'єкта, маючи присудок і предмет у давальному відмінку, іноді об'єкт зливався з самим дієсловом [4, 129]

Тенденція до номінативної структури виявляє своє вираження, що таке значення виражається або в реченнях з особистими займенниками або з формальним предметом воно вводиться і стає досить поширеним у новоанглійській мові.

Отже, ми дослідили основні особливості трансформації синтаксису в середньо- та новоанглійській мовах. До трансформацій в середній англійській мові належить: відсутність слів "we", "the" і "of", поява великої кількості сполучників, вихід з ужитку відмінкових закінчень. До змін у синтаксисі в новоанглійській мові належить: процес приєднання стає головним способом сполучення слів у реченні, введення допоміжного слова, структура речення стає номінативною.

Отже, мова, як динамічна система постійно розвивається і синтаксис як елемент динамічної системи має вплив на розвиток всієї системи. Вивчаючи зміни, які відбувалися в англійській мові, ми можемо краще зрозуміти її структуру, принцип творення і процес формування речення.

Література:

1. Аракин В.Д. История английского языка: Учебник для студентов факультетов иностранных языков / В.Д. Аракин. – М.: Наука, 1985. – 254 с.
2. Верба Л.Г. Історія англійської мови. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / Л.Г. Верба. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2006. – 296 с.
3. Blaugh A.A. A History of the English Language/ A.A. Vaugh. – London: Routledge, 1988. – 284 p.
4. Ivanova I.P., Belyeva T.M. Reading in the History of the English Language/ I.P. Ivanova, T.M. Belyeva. – М, 2000. – 151 p.
5. Jong-Bok K. English Syntax: An Introduction [Електронний ресурс] / К. Jong-Bok, Р. Sells. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://web.khu.ac.kr/~jongbok/research/eng-syn-draft.pdf>.
6. van Gelderen E. Old, Middle, and Early Modern Morphology and Syntax through Texts [Електронний ресурс] / Elly van Gelderen. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.public.asu.edu/~gelderen/HESyntax-2016.pdf>.

УДК 82.09(71)

Філологічні науки

ІДЕНТИЧНІСТЬ ПИСЬМЕННИКА ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ПЕРСОНАЖАМИ У РОМАНІ СОМЕРСЕТА МОЕМА «ВІСТРЯ БРИТВИ»

Сулковська М.М.,

*студентка факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»*

м. Острог, Україна

Науковий керівник: Зелінська Л.В.

канд. філол. наук, доц.

Роман «Вістря бритви» (1944 рік), що не без підстав називають чи не кращим здобутком у творчій бібліографії Сомерсета Моєма, є прикладом вдалого використання ефекту письменницької ідентичності як основи комунікації між персонажами. Як зазначає Н. Загребельна, характеристика цього твору тяжіє до подвійності [3, с. 11]. На перший план винесено серйозні індивідуальні та

суспільні проблеми. Ларрі Даррел, головний герой, якого вразила смерть товариша на війні, намагається знайти відповіді на екзистенційні питання, що не перестають його хвилювати. Він проходить довгий шлях (як у духовному вимірі, так і в реальному) і все таки знаходить спокій і почуття щастя. Подруга дитинства Ізабелла, яку він колись кохав, здійснює мрію багатьох жінок – вдало виходить заміж, але все ж прагне зрозуміти Ларрі й сумує за ним. Елліот Темплтон, дядько Ізабелли, проживає все свідоме життя у турботах, щоб увійти у вище товариство і стати його частиною; його снобізм, що все-таки виявився марним, контрастує з байдужістю Ларрі до будь-яких суспільних стандартів.

Сомерсет Моєм виважено та з м'якою іронією критикує низку усталених суспільних стереотипів, пов'язаних із пошуками сенсу буття людини та віднаходження нею своєї ролі в суспільстві. Одночасно з цим неможливо не помітити ненапружену легкість, з якою сприймається роман, що в свою чергу створює сприятливе середовище для емоційного співпереживання і дозволяє читачеві отримати неабияке задоволення від прочитаного. Під час пошуку ознак письменницької ідентичності нас цікавить, саме цей план подвійності, до якої тяжіє твір [4]. Розглядаючи таке інтерпретування, доречно буде зупинитися на образі експліцитного автора, який у «Вістрі бритви» багато в чому є визначальним. Оповідачем виступає сам письменник, пропонуємо його називати як і герої твору – «містер Моєм», на відміну від реального автора Сомерсета Моєма.

У першому розділі роману йдеться і про літературу, і про автора. Теоретико-літературну проблематику висвітлено досить абстрактно, у той час коли постать автора вимальовується цілком виразно. За словами Р. Чорній питання вимислу і достовірності, жанру і рецепції відносяться в першому розділі до твору, який ще не відомий читачеві і над яким автор ще не починав працювати [2, с. 174]. Проте, вже з перших рядків відчувається авторська індивідуальність: «I have never begun a novel with more misgiving» [6]. А далі акцент робиться на індивідуальному в контрасті із загальноприйнятим: «But I leave my reader in the air. [...] I suppose that by the exercise of invention I could fill the gaps plausibly enough and so make my narrative more coherent; but I have no wish to do that. I only want to set down what I

know of my own knowledge» [6]. Посилання на відомий твір («Many years ago I wrote a novel called *The Moon and Sixpence*» [6]) відбиває ефект письменницької ідентичності, формуючи в читачів певні очікування. Так письменник постає перед нами досвідченим та поважним, що і дає йому право починати книгу з такою впевненістю. З розгортанням подій роману відчуття статусності відомого професійного літератора тільки посилюється. Незважаючи на те, що головну увагу притягують до себе Ларрі та інші персонажі, організуючою віхою твору стає час не їхнього життя, а час письменника.

Відомості про експліцитного автора подаються не так ретельно, як про головних персонажів, але з певними подробицями, котрі аж ніяк не стосуються основного перебігу подій. Так починається другий розділ роману, який знайомить читача з його головними героями: «In 1919 I happened to be in Chicago on my way to the Far East, and for reasons that have nothing to do with this narrative I was staying there for two or three weeks. I had recently brought out a successful novel and being for the moment news, I had no sooner arrived than I was interviewed» [6].

Життя письменника у «Вістрі бритви» проходить контрапунктом. Містера Моема відрекомендовано в першу чергу як письменника, він без упину працює кожного дня, і лише закінчивши відміряну самому собі щоденну порцію роботи [6] вирушає поговорити з Ізабеллою. Він може дозволити взяти коротку відпустку, тільки коли закінчить черговий роман. Увесь в роботі він і тоді, коли телефонують з приводу смерті Софі.

Видається цілком логічним, що і оповідь засновано не стільки на перебігу подій, скільки на тому, у який спосіб про ці події дізнається автор. Для цього він докладає багато зусиль: у Америці, де відбувається знайомство з Ізабеллою, Ларрі, Греєм та Софі, містер Моем перебуває, коли збирається подорожувати на Схід, до Китаю. Далі йдуть зустрічі в Парижі, де він або мешкає якийсь час, або недовго перебуває між поїздками з Лондона до Рив'єри чи навпаки. Так подорож до Тулону робить можливою випадкову зустріч із Софі; книга з автографом, яку знайшли в неї після смерті, стає підставою для підозр поліції. Саме на похороні Софі містер Моем останній раз зустрічається з Ларрі. Узагалі, через призму світобачення міс-

тера Моема проходять усі основні персонажі роману – про тих, з ким не відбулося особистої зустрічі, ми дізнаємося з переданих ним же спогадів або розмов.

Мотивування комунікації між персонажами в романі «Вістря бритви» є природним: як вже зазначалося, про події з життя головних персонажів оповідач дізнається з розмов із ними про них же самих. Якщо герої переповідають щось, що відбулося в минулому, містер Моем виступає в ролі співрозмовника-слухача. Пропонуємо розібрати ефект письменницької ідентичності як основи комунікації між персонажами на прикладі відмінності побудови діалогів містера Моема з Ізабеллою та Ларрі. Ізабелла має надію, що містер Моем допоможе вирішити її особисті проблеми (чого не може зробити ані вона сама, ані оточуючі), і йому вдається надати їй таку причину вчинків Ларрі, яка її задовольняє: « – What I'm trying to tell you is that there are men who are possessed by an urge so strong to do some particular thing that they can't help themselves, they've got to do it. They're prepared to sacrifice everything to satisfy their yearning. – Even the people who love them? – Oh, yes. – Is that anything more than plain selfishness? – I wouldn't know» [6].

Ларрі залишається абсолютною загадкою і на початку роману, коли сам не розуміє себе, і наприкінці, коли віднаходить внутрішній спокій. У зверненні до своїх читачів містер Моем чесно зізнається: «I am of the earth, earthy; I can only admire the radiance of such a rare creature, I cannot step into his shoes and enter into his innermost heart as I sometimes think I can do with persons more nearly allied to the common run of men» [6]. Після того, як Ларрі назавжди щезає з життя містера Моема, той, залишаючись вірним власній обіцянці нічого не вигадувати, не бачить сенсу продовжувати розповідь і підкреслює, що кінцівка твору може видатися дещо «обірваною».

Отже, ефект письменницької ідентичності як основа комунікації між персонажами у романі Сомерсета Моема «Вістря бритви» сприяє тому, що серйозна проблематика твору стає простою для читання і сприйняття звичайним читачем. Однак ефект доступності досягнуто шляхом ускладнення, що вимагає від автора неабиякої майстерності: діалоги значно складніші

монологів, а введення образу експліцитного автора, потребує роз'яснень з психології, філософії, культури. Але Сомерсет Моєм відмінно використовує всі ці прийоми у тексті роману, що робить його дуже цікавим для прочитання. Без містера Моєма як одного з персонажів твору він був би достатньо простим за своєю структурою або взагалі не мав би сенсу.

Література:

1. Моэм У.С. Искусство слова / Пер. М.Лорие // Моэм У.С. Подводя итоги: [Эссе, очерки] / Сост., вступ. ст., коммент. Г.Э.Ионкис. – М: Высшая школа, 1991. – С. 268-285.
2. Чорній Раїса Петрівна. Художній світ В.С.Моєма в Україні та Росії: шляхи та етапи освоєння [монографія]– Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 210 с.
3. Загребельна Наталія Костянтинівна. Ліричний суб'єкт поезії ХХ століття: форми конституювання та репрезентації [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.06 / Загребельна Наталія Костянтинівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 18 с.
4. Maugham W.S. Introduction // Modern English and American Literature. Philadelphia: The Blakiston Co., 1993. P. v-xix.
5. Maugham W.S. Selected Prefaces and Introductions of W.Somerset Maugham. N.Y.: Doubleday, 1983. 158 p.
6. Maugham W.S. The Razor's Edge. Vintage, 2000. 345 p.

УДК 811.133.1

Філологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЯКІСНОГО ТА ВІДНОСНОГО ПРИКМЕТНИКІВ У НАУКОВИХ ТЕКСТАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

*Трішкова А. В.,
студентка факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут*

мені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Актуальність дослідження зумовлена потребою комплексного вивчення прикметника як засобу лінгвістичного творення наукового тексту, а отже особливостей передачі якісного опису предметів, їх описової оцінки, що є важливими елементами інтерпретації текстів наукового дискурсу французької мови. Питанням прикметників у французькій мові займалися такі відомі лінгвісти, як Гак В. Г. [1] та Вагнер Р. Л. [3].

Мета роботи полягає у встановленні особливостей функціонування прикметників у наукових текстах французької мови.

Об'єктом дослідження є прикметники французької мови у сучасних наукових текстах.

Предметом дослідження є особливості функціонування прикметників у французьких наукових текстах.

Вагнер поділяє прикметники на дві великі групи: якісні прикметники та означальні або займенникові прикметники [3, с.130].

У нашій роботі ми будемо спиратися на класифікацію В. Г. Гака, відповідно до якої існує дві основні групи прикметників: якісні та відносні [1, с.264].

На думку лінгвіста, відмінності між якісними та відносними прикметниками проявляються у їхніх граматичних та словотвірних властивостях. Відносні прикметники, на відміну від якісних, не можуть виражати ступенів порівняння та рівень інтенсивності. Наприклад, не можна сказати: *une pièce plus solidaire qu'une autre* або ж *une pièce très solidaire*.

Відносні прикметники рідко вживаються у функції предикатива. Наприклад: *c'est une goupille métallique* або *cette goupille est en métal*, але не *cette goupille métallique*.

Вживання якісних прикметників у наукових текстах є частотним, зокрема у функції епітета. У реченні *soutenir le coulisseau en différents points* в ролі якісного прикметника вживано слово *différents*, яке надає характеристику іменнику *points*.

Характерною особливістю якісних прикметників є те, що вони можуть мати суфікс суб'єктивної оцінки, як у словах *jaunâtre, lourdaud, propre, traînard*, але необхідно зауважити, що кількість таких слів у науковому дискурсі низька, адже в текстах такого типу важливим критерієм є уникнення не об'єктивних оцінок.

Якісні прикметники у формі порівняння застосовуються рідше. Наведемо такий приклад: *il permet en particulier d'effectuer les quatre opérations moins simples*. У цьому реченні використовується вищий ступінь порівняння прикметників, який формується за допомогою слова *moins*, що стоїть перед прикметником. Інший приклад: *pour pouvoir traiter des problèmes plus difficiles*. Зазвичай порівняння складаються з однієї частини, тобто сполучна частина *que* відсутня. Часто ступені порівняння якісних прикметників у наукових текстах використовуються для порівняння з предметами, які були описані попередньо.

Найвищий ступінь порівняння зустрічається не часто, оскільки потреба у виділенні певної якості предмета виникає рідко. У реченні *le type le plus usuel de robinet à obturateur* найвищий ступінь сформовано за допомогою прислівникового сполучника *le plus* та прикметника *usuel*.

Отже, проаналізувавши функціональну складову якісного та відносного прикметників можемо стверджувати, що вони відіграють важливу роль у написанні наукових текстів. Також було проаналізовано частоту і функції прикметників у французьких текстах наукового спрямування. Використання цих типів прикметників дозволяє зробити порівняння термінів, зробити акцент на певному слові, надаючи йому необхідну характеристику. Прикметники сприяють кращому розумінню змісту, зокрема текстів технічної спрямованості.

Література:

1. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология: на материале французского и русского языков / В. Г. Гак. – М. : Международные отношения, 1997. – 264 с.
2. Фінчук Г. В., Палій В. П., Проблема семантичної та граматичної взаємодії іменників та прикметників у французькій мові, - Наукові записки Національного університету «Острозька академія», 225 с.

3. Wagner R. L. Grammaire du français classique et moderne / R. L. Wagner, J. Pinchon. - P. : Hachette, 2010. - P. 129 - 163.

УДК 82.09

Філологічні науки

"РОБІНЗОН КРУЗО, ЩО ВПОРЯДКОВУЄ РЕЧІ": ПОСТКОЛОНІАЛЬНА
КРИТИКА ОДНОЙМЕННОГО РОМАНУ ДАНІЄЛЯ ДЕФО"

Федорчук Богдан Миколайович

*Студент факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»
(Острог, Україна)*

Стаття присвячена висвітленню явища імперіалізму у літературі та демаскуванню його присутності через метод постколоніальної критики. Зокрема у творі «Робінзон Крузо».

Ключові слова: *імперіалізм, постколоніальна критика, культурний імперіалізм*

Annotation. *The article is devoted to the coverage of the phenomenon of imperialism in literature and unmasking its presence through the method of postcolonial criticism. In particular, in the work "Robinson Crusoe".*

Keywords: *imperialism, postcolonial criticism, cultural imperialism*

Питання про вплив європейської експансії на культуру є причиною дискусій уже досить тривалий час. Фактично це стало зародженням постколоніальних досліджень, чію основу становлять культурні надбання, а провідну роль грає література. Політична оцінка подій також є одним із важливих елементів. Наприклад, період великих географічних відкриттів може трактуватися як подвиг сміливих першовідкривачів. Проте при погляді з іншого ракурсу – це експансія.

Звертаючись до літератури Англії, країни яка була колоніальною імперією, помічаємо вплив імперіалістичної думки на письменників 17-18 століть, зокрема на Данієля Дефо, який став відомим завдяки своєму твору «Робінзон Крузо». Метою

цієї статті є демаскування імперіалістичних мотивів у даному творі, через метод постколоніальної критики, а також висвітлення відносин Робінзона та П'ятниці.

Питання імперіалізму та постколоніальної літератури лишалося недослідженим досить довгий час. Одним із перших науковців, хто звернув увагу на дане явище, та в той же час приніс найбільший внесок у його вивчення, став Едвард Саїд - американський літературний критик палестинського походження, політичний активіст, основоположник постколоніальної теорії. Він відкрив шлях хвилі досліджень, які розмасковують - деконструюють тексти (не тільки літературні) метрополітальних центрів, вказуючи на їхню заангажованість в імперських чи неоімперських інтересах. Варто згадати працю, яка приділила найбільшу увагу постколоніалізму – «Культура й Імперіалізм».

В українському літературознавстві постколоніальна критика виникла нещодавно. Її представляють Марко Павлишин, Соломія Павличко, Тамара Гундорова, Віра Агеєва, Ростислав Чопик, Роман Голод. Саме Марко Павлишин є основоположником використання методу в Україні. Ці науковці переглядають оцінки радянського літературознавства та творчості відомих митців, ламають штампи, про що свідчать назви праць "Франко — не Каменярь" Т. Гундорової, "Не-Стефанік", "Русів (Не-Торговиця)" Р. Чопика.

У одній із праць Едварда Саїда роман «Робінзон Крузо» названо зачатком імперіалістичної думки у літературі. Проте достатнього розбору не було проведено, тому на меті цієї роботи стоїть детальне розкриття питання через сюжет та окремі епізоди твору. У цьому і полягає **актуальність** дослідження даної теми.

Об'єктом дослідження є явище імперіалізму у літературі, на прикладі роману Данієля Дефо «Робінзон Крузо».

Метою даного дослідження є демаскування імперіалістичних мотивів у творі Данієля Дефо «Робінзон Крузо».

У праці Едварда Саїда «Культура та Імперіалізм» згадується декілька авторів, що залишили слід імперіалізму у своїх творах. Серед них Джон Раскін, Чарльз Дікенс та Вільям Текерей. Однак ми приділимо найбільше уваги Данієлю Дефо та його твору «Робінзон Крузо».

Причиною вибору саме цього твору став період його написання (1719р.). Вплив колоніалізму з боку імперії залишив свій слід у творчості Даніеля Дефо. Із самого початку твору помітно одну із провідних ідей у романі: романтизація морських подорожей із ціллю територіальної експансії. Колонізатор у творі – носій культури, головною метою якого є поширення цієї культури серед інших народів. Ось що в свою чергу зазначає Едвард Саїд. Не менш важливим видається й те, що роман зародився в Англії. Все починається від «Робінзона Крузо» - твору, де герой засновує новий світ, яким він править і який відвойовує для християнства й Англії. Хоча появу Крузо вочевидь уможливила ідеологія закордонної експансії, стилістично й формально пов'язана з наративами дослідницьких мандрівок XVI і XVII сторіч, які лягли в основу великих колоніальних імперій, головні романи, написані після Дефо, і навіть пізніші твори самого Дефо вже не виглядають абсолютно відданими ідеї захопливих заморських проєктів[2].

У іншій праці Саїда, під назвою «Орієнталізм», зустрічається термін “othering”, який описує жорстке розрізнення культури європейської та екзотичної. Схоже поняття визначає також Марко Павлишин – «З часом культура, подеколи агресивно, починає асоціюватися з конкретною нацією чи державою - це відрізняє «нас» від «них» (майже завжди з децицею ксенофобії). У цьому сенсі культура є джерелом ідентичності і, як демонструють нещодавні «повернення» до культури й традиції, джерелом неабиякої войовничості»[1].

Постколоніальні теоретики часто посилаються на мову у своїх дослідженнях. Неможливо не виділити мову використану Робінзоном під час ведення свого щоденника, а також під час спілкування з прибулими на острів. Його стиль розмови можна описати як перенасичений епітетами та вишуканою лексикою. Схожі приклади виживання людей на безлюдному острові вказують на тенденцію втрати мовленнєвих навичок людиною навіть після 2 років перебування на самоті. Робінзон же, будучи носієм культури Англії, зміг передати свої знання та навички П'ятниці, якого він врятував, що в загальному притаманно ідеї універсальності мислення колонізатора.

Проблема, яку буде надалі порушено, стосується постколоніальної критики і описує культурно-соціальну вищість образу колонізатора відносно корінного населення. Прообразами колонізатора та тубільця виступатимуть Робінзон та П'ятниця.

Головна частина роману розповідає нам про життя Робінзона на острові, його побут та паралельні роздуми. Опинившись на острові Крузо називає його "virgin land" – незайманою землею, таким чином, виключаючи факт можливості того, що він може бути населеним. Колонізатор з часом присвоює острів, що постійно доводиться самим автором. Пізніше, прибулі на острів називають його губернатором: «but it had pleased God so to direct them that it was inhabited, and that the governor was an Englishman;» («На щастя Бог змилостивився, та скерував корабель на острів, що був населений, а губернатором був англієць;»)[4].

Проте не тільки факт присвоєння землі видає в Робінзоніві носія імперіалістичної ідеї колонізатора. Після першого випадку зустрічі із племенами сусідніх островів стає помітно зневажливе ставлення Робінзона. Він здебільшого вживав для їх опису слово «savage»(дикун). Оскільки англієць, будучи колонізатором острова, прибув на кораблі, який прямував за африканськими невільниками, доволі швидко у нього виник план щодо того, для чого йому могли знадобитися місцеві мешканці: «Besides, I fancied myself able to manage one, nay, two or three savages, if I had them, so as to make them entirely slaves to me, to do whatever I should direct them, and to prevent their being able at any time to do me any hurt.» («Окрім того, я тішив себе думкою що зможу керувати одним, най, двома-трьома дикунами, якби я мав їх, щоб зробити рабами, щоб вони робили все, що я їм скажу, і не допустити можливості, що вони завдадуть мені шкоди. »)[4].

Згідно свого попереднього плану, після порятунку одного із тубільців із полону Робінзон отримує від нього подяку за врятоване життя та присягу бути рабом: «and then he kneeled down again, kissed the ground, and laid his head upon the ground, and taking me by the foot, set my foot upon his head; this, it seems, was in token of swearing to be my slave for ever.» («А потім він став на коліна, поцілував землю,

поклав голову на землю, і, взявши мене за ногу, поставив мою ногу на свою голову; це, здається, було в знак присяги назавжди бути моїм рабом »).[4].

Не зважаючи на тривогу, що дикун міг здійснити замах на вбивство, колонізатор отримує робочу силу. Перший рік проживання після отримання раба описано як «найкращий за весь час перебування на острові». У підтвердження нерівного статусу Робінзон дає тубільцю ім'я П'ятниця, що на мою думку спричинено не лише днем коли вони зустрілися, а й тим, що Крузо не бажав давати дикуну людське ім'я. Згадки про П'ятницю рясніють схожим відношенням. Наприклад: «I perceived that **my** savage began to be afraid» («Я зрозумів, що **мій** дикун почав боятися»). Робінзона ж П'ятниця називав **хазяїном**: «I likewise taught him to call me **Master**».[4]

Із цього моменту слід детальніше розглянути відносини Робінзона та П'ятниці. Впродовж всього спільного проживання на острові Робінзон не нехтує можливістю показати неспроможність дикуна до аналітичного мислення. В той же час часто наголошуючи на його схильності до фізичної праці. Враховуючи факт того, що корабель, на якому Робінзон потрапив на острів, прямував до Африки за чорними невольниками, це має навіть більше сенсу.

Особливу увагу слід приділити епізоду де Робінзон намагається пояснити П'ятниці суть релігії. Розмірковуючи про добро та зло, Бога та диявола, англійцю не вдалося дати П'ятниці відповідь на наївне проте доволі просте питання. Чому всемогутній Господь не знищить диявола? Не спромігшись відповісти, Робінзон у своїх роздумах пояснює це як факт того, що лише одкровення може дати розуміння помислів Ісуса. Із його висновку слідує, що П'ятниця не може претендувати на людину того ж сорту, що й колонізатор.

Слід відзначити подив Робінзона у відповідь на ностальгію П'ятниці за рідною землею. Відповідь тубільця на запитання чому він сумує за місцем де його хотіли вбити, за всіма канонами імперіалізму, дає нам зрозуміти, що корінні жителі потребують, щоб колонізатори їх навчили та передали свою культуру: «No, no, they no kill me, they willing love learn.» (Ні вони б мене не вбили, вони дуже хочуть навчитись)[4].

Відповідно до викладених вище прикладів бачимо відносини Робінзона та П'ятниці, які можна описати терміном – гегемонія. Підсумовуючи, можемо виділити помітний слід імперіалізму у творі Данієля Дефо «Робінзон Крузо». Той факт, що роман є класикою англійської літератури, вказує нам на неабиякий його вплив на літературу в цілому. Крім того, твір став приводом для дискусій і пізніше деконструювання та аналізу інших творів, що мали схожий політичний мотив.

Отже, використаний Едвардом Саїдом термін культурний імперіалізм, підходить до цієї ситуації якнайкраще. Данієль Дефо хоче показати Робінзона підкорювачем природи, мудрим хазяїном. Крузо робить із безлюдного острова цілком придатний для проживання, а також показує вищість культури Англії над корінною. Насправді ж, проаналізувавши твір ми бачимо колонізатора, який проголосив себе власником не тільки землі, яка йому не належала, а й також життя людини, зробивши П'ятницю невільником. Враховуючи вище зазначене отримуємо висновок, що у даному дослідженні було доведено заангажованість імперіалізму у творі «Робінзон Крузо», а також розкрито епізоди, де прослідковується не тільки романтизація колонізаторства, а й виділення культури Англії як вищої перед культурою тубільних племен.

Література:

1. Павлишин М. Козаки з Ямайки: постколоніальні риси в сучасній українській культу-рі / М. Павлишин // Павлишин М. Канон та іконостас: Літературно-критичні статті / ред. рада: В. Шевчук та ін ; вступ. ст. І. Дзюби ; худож.-оформл. серії І. Гаврилук ; іл. С. Якутовича. – К. : Час, 1997. – 447 с.; С. 223–237.
2. Саїд Е. Культура й імперіалізм / Е. Саїд. – К. : Критика, 2007. – 608 с.
3. Саїд Е. Орієнталізм / Е. Саїд. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 511 с.
4. Defoe, Daniel. Robinson Crusoe. McLoughlin Bros, 1898. P. 304.

ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВ'ЯЗНОСТІ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Халявка Л. В.

*викладач факультету філології та журналістики
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Виникнення веб-версій газет сформувало новий мовний простір, який характеризується іншою комунікаційною моделлю і іншим типом дискурсу з певним набором дискурсивних маркерів.

Наявність дискурсивних маркерів в публіцистичному дискурсі сприяє забезпеченню структурування і зв'язності тексту. Існують такі особливості дискурсивних маркерів (ДМ):

1. Дискурсивні маркери не утворюють природний клас одиниць. Цей клас не має чітких меж і об'єднує одиниці, які різні класифікації відносять до різних частин мови. Належність слова до класу дискурсивних маркерів визначається головним чином на підставі функціональних критеріїв.

2. Дискурсивні маркери не мають денотата в загальноприйнятому сенсі; їх значення не предметними, тому їх можна вивчати тільки через їх вживання. Вони часто бувають «неперекладними», тобто в різних мовах не існує їх точних еквівалентів. Загальновизнаним є те, що такі слова мають, принаймні, одне значення, яке протистоїть пропозиціональному значенням [2, с. 203]. А. Вержбицький підкреслює наступне: «Своєрідність плану змісту дискурсивних маркерів часто визначається відсутністю у них власне лексичного значення або десемантизація слова в його дискурсивних вживаннях, тобто вони вживаються для посилення, виділення, підкреслення. Дискурсивні маркери здаються необов'язковими елементами, що функціонують в якості сигналів для слухача, що полегшують інтерпретацію висловлювання на базі різних контекстуальних підказок, але їх значення є вирішальним для взаємодії, здійснюваного промовою.

Одиниці даного класу висловлюють ставлення мовця до адресата або до ситуації, про яку йде мова, його наміри, припущення і емоції. Якщо вивчають язык не освоїли значення цих слів, їх комунікативна компетенція значно погіршиться » [5, с. 341].

3. У багатьох слів такого типу існують, поряд з дискурсивними, і інші, недискурсивного, вживання.

4. Проведення кордону між значенням дискурсивного маркера і значенням контексту також виявляється більш складною процедурою, ніж в разі конкретної лексики. Багато дискурсивні маркери можуть повністю зливатися з контекстом, дублюючи семантику його окремих фрагментів.

5. Опис дискурсивних маркерів зазвичай вимагає розгляду значно довших контекстів, ніж в разі інших одиниць або недискурсивного вживань відповідних одиниць [4, с. 10–11].

Виходячи з того, що ДМ вивчаються в рамках формального або функціонального підходів, класифікації дискурсивних маркерів побудовані на різних підставах. Перша класифікація співвідноситься з лексико-граматичними класами, друга – з функціонально-семантичними. З огляду на даного відмінності, у таких лінгвістів, як Дебора Шифрін, Крістін Бауер-Рамазанов, Брюс Фрейзер є свої точки зору на способи вираження і значення ДМ.

На думку Дебори Мікейла Шиффрін основна функція ДМ – забезпечення когезії тексту. З класифікації ми бачимо одинадцять типів дискурсивних маркерів.

Дослідження маркерів проводиться нею на п'яти «рівнях мови» (planes of talk):

- 1) пропозиціональна структура;
- 2) структура дій (мовні акти);
- 3) структура чергування;
- 4) структура учасників;
- 5) інформаційне стан [5, с. 318].

Так, кожен конкретний дискурсивний маркер ставиться в першу чергу до того чи іншого плану: *oh* – до інформаційного станом і до структури дій; *well* – до

структури учасників; and – до пропозиціональної структури. Однак вживання дискурсивних маркерів, згідно Д. Мікейла Шиффрін, поліфункціональної [5, с. 318].

К. Бауер-Рамазанов також розглядає чотири типи дискурсивних маркерів, необхідних для зв'язку англійських пропозицій. Проглядається певна схожість типів з класифікацією Дебори Мікейла Шиффрін. Однак, на відміну від Дебори Мікейла Шиффрін, Христина Бауер-Рамазанов, розмежовує підрядні і сурядні сполучники в окремі типи ДМ поряд з коннекторами, які Мікейла Шиффрін позначила як темпоральні і союзні прислівники.

Брюс Фрейзер виділяє 4 типи ДМ, які вказують, як базове повідомлення пов'язано з контекстом [1, с. 386 – 387]. Фрейзер, поряд з основними класами дискурсивних маркерів, вводить такі класи маркерів, як причинні, умовні і тимчасові і протиставляє маркери зміни топіка і маркери відносин між повідомленнями.

Крім реалізації когерентних відносин, дискурсивні слова мають семантичні і прагматичні аспекти. Їх прагматична сутність полягає в забезпеченні правильності розуміння дискурсу.

Отже, наявність слів дискурсивних маркерів, які забезпечують зв'язність публіцистичного тексту, сприяє логіці сприйняття, самостійності, багаторівневості і його багатоаспектному аналізу. Більш того, дискурсивні маркери є показниками при переході однієї частини міркування до іншої, забезпечуючи, таким чином, безумовно спрямовану послідовність викладу думок і глибину впливу.

Література:

1. Fraser B. An approach to discourse markers : Journal of Pragmatics. 1990. № 14. P. 383 – 395.
2. Fraser B. Pragmatic markers: pragmatics 1996, № 6. p. 318.
3. Fraser B. What are discourse markers? : Journal of Pragmatics. 1999, № 31. P. 931 – 952.
4. Harris Z. Discourse analysis : Language. 1952, № 1. P. 1–30.
5. Schiffrin D. Discourse markers. Cambridge University Press. 1987. P.364.
6. Schiffrin D. The handbook of discourse analysis : Cambridge University Press. 2001. P.54.

ЛЕКСИЧНІ ЗСУВИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПОЕЗІЇ. НА МАТЕРІАЛІ ВІРШІВ ЛІНИ
КОСТЕНКО «БІЛА СИМФОНІЯ»

*Хмільовська О. І.,
студентка факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Анотація: Статтю присвячено дослідженню перекладацьких трансформацій. Розглядаються лексичні зсуви та причини їх виникнення при перекладі поетичних текстів з української мови на англійську на матеріалі віршів Ліни Костенко. Досліджуються сучасні стандарти мови та вимоги перекладу, а також можливість оптимального відтворення художніх та лексичних засобів.

Ключові слова: лексичні зсуви, переклад, стандарти мови, художні засоби, лексичні засоби.

Summary: The article is devoted to the study of translation transformations. The lexical shifts and the reasons for their occurrence in the translation of the poetic texts from Ukrainian into English on the basis of Lina Kostenko's poems are considered. The modern language standards and the translation requirements, as well as the possibility of optimal reproduction of artistic and lexical means are studied.

Key words: lexical shifts, translation, language standards, artistic means, lexical means.

Метою є дослідження особливостей лексичних зсувів при перекладі поетичних творів з української мови на англійську, демонстрація змін слів при перекладі та їх відображення згідно з стандартами мови.

Завдання статті: 1) розглянути лексичні зсуви та причини їх виникнення при перекладі; 2) продемонструвати їх використання в поетичних творах; 3) систематизувати основні закономірності граматичних зсувів в поезії.

Об'єктом дослідження є лексичні зсуви при перекладі поетичних творів.

Предметом дослідження було обрано вірші відомої української письменниці Ліни Костенко, та їх переклади англійською мовою. Твори Ліни Костенко

були обрані тому, що вони представляють сучасну українську поезію: це дає змогу проаналізувати та продемонструвати актуальні вимоги до змін при перекладі з української мови на англійську.

Практична цінність роботи полягає у тому, що отримані результати можна застосовувати для розв'язання практичних проблем, пов'язаних з українсько-англійським перекладом, зокрема перекладом поетичних текстів. Також дана робота може використовуватися для розвитку теоретичних аспектів перекладознавства.

Адекватність поетичного перекладу досягається за допомогою різноманітних аспектів і основною проблемою перекладу поетичного твору є співвідношення контексту автора і контексту перекладача. Саме потреба зберегти емоційну насиченість і співзвучність поезії змушує перекладачів вдаватися до використання лексичних зсувів у тексті, підбираючи найбільш відповідні еквіваленти слів, і нехтуючи, можливо, дослівним перекладом.

Термін «зсув» був запропонований Дж. Кетфордом у 1965, він вивчав відхилення та формальні відповідності при перекладі текстів. За теорією граматичних зсувів, які існують між оригіналом та вихідним текстом, «зсув» - це текстуальна еквівалентність, яка не повністю відповідає, або взагалі не відповідає своєму джерелу. Поширеною думкою є те, що зсуви – негативне явище, проте зсуви є досить поширеним явищем, особливо під час перекладу поетичних творів.[1, с.180]

Під час зміни тексту оригіналу до тексту перекладу, перекладачеві потрібно з'ясувати зміст оригіналу і обрати варіант перекладу. Підбір перекладацького еквіваленту слова відбувається за рахунок різноманітних граматичних та лексичних трансформацій. Процес перекладу часто потребує багатьох лексичних чи граматичних змін для досягнення цілісності і адекватності перекладу, під час чого і відбуваються різноманітні перекладацькі втрати чи зсуви. [2, с.362]

Для демонстрації лексичних зсувів та їх особливостей було обрано вірш відомої української письменниці Ліни Костенко «Біла симфонія» та переклад цього вірша виконаний Д. С. Струком. У перекладі вірша прослідковуються деякі відмінності та зміни у порівнянні з оригіналом, що і дає можливість проаналізувати лексичні зсуви і з'ясувати причини для їх використання.

Уже в першій строфі вірша спостерігається лексичний зсув, лексема «щогла», має ряд семантичних значень і залежно від контексту може означати: висока жердина, споруда чи тичка, використане для демонстрації величі та могутності лісу:

біла симфонія снігу

пливла над *щоглами* лісу.

a white symphony of snow

floated over a forest *mountain*.

В англійському перекладі лексему було замінене на «mountain», дослівний переклад рядка для англомовного читача, у даному випадку, не містив би сенсу, тому що застосування словосполучення «forest mast/pole» буде сприйняте читачем як лісова палка або жердина, що ніяк не передасть велич, а навпаки створить враження негустого, занедбаного лісу. В той час, як застосований еквівалент «forest mountain» залишає змістове розуміння і підкреслює могутність так само, як і в оригіналі.

У наступній строфі можемо спостерігати лексичний зсув, який виник через зміну порядку слів у вірші для збереження ритму та адекватності перекладу. У оригіналі розуміємо, що скрипів у льоду закутий ліс, а шхуна дрейфуюча, щодо перекладу, тут навпаки, скрипів дрейфуючий ліс, як у льоду закута шхуна:

А ліс, як *дрейфуюча* шхуна,

скрипів, у льоду закутий ...

Like a schooner chained in ice

creaked the *drifting* forest...

Залишити порядок слів аналогічний до оригіналу тексту було б неможливо, тому що у порівнянні з українською, в англійській мові порядок слів є фіксований. У строфі використане порівняння, яке в українській мові передається за допомогою розділових знаків. В англійській мові правила пунктуації зовсім інші і порівняння будується за допомогою слів, що не дає можливості залишити такий самий порядок слів, як і в оригіналі, це позбавило б переклад адекватності.

У наступній строфі бачимо зміну конотату, а також зміну членів речення, у оригіналі слово «кохає» є дієсловом, а у перекладі «love» - вжито, як іменник:

В *такому* віці людина

завжди *кохає* востаннє

and at *an early* age one's *love*

is always very final

Більше того, тут продемонстрований лексико-стилістичний зсув, адже спосіб висловлення «love is final» або «to be in love for the last time» є природнім для носіїв англійської мови. Так само природньо для носіїв української мови є використання висловлення «кохати востаннє». Дослівний переклад «love for the last time» граматично неможливий, а структура «to be in love for the last time» змінила б ритм поезії. Тому переклад за допомогою підстановки є доцільним.

У наступній строфі вбачаємо мовленнєву надмірність у перекладі, для збереження ритму твору, використані додаткові слова для передання сенсу:

Бо то уже справа *гідности* –

життя, бач, як сон,

промайнуло.

Respect and *dignity* are *crucial then* and life's a transient dream,

Також, такий переклад зумовлений синтаксично, через фіксований порядок слів в англійській мові і невідповідність пунктуації при використанні художніх засобів. Для української мови також природні такі вставні слова, як «бач», що не є притаманними для англійської мови і у вірші виглядали б недоречно для англомовного читача. Саме тому сенс цього вставного слова в перекладі передає слово «then», яке часто виступає вставним словом в англійській мові, але не притаманне українській.

Дослівний переклад словосполучення «справа гідности» був би незрозумілим для англомовних людей, також лише слово «dignity» не передало б повністю сенсу закладеного у це слово в українському еквіваленті, саме тому автором було вирішено розширити значення слова за допомогою вкраплення слів у перекладі і також підсилення його важливості за допомогою прикметника «crucial».

У даній строфі зсув відбувся у порівнянні компонентів. В українській мові є лексема «гичка», що означає стебло з листками в англійській мові на позначення цієї лексеми немає відповідного слова, тому перекладачеві довелося додати слів для передання того образу, що був створений автором поетичного твору. Так само в англійській мові немає лексеми на позначення «завіяні». Можна було б також застосувати фразу «covered with snow», проте англомовному читачеві це дало б розуміння, що рослини було просто покриті снігом і тому автором був обраний вдалий зворот «limp and swept», що передає саме цей стан непогоди та завіяних гілок:

Завіяні снігом вітрила
звисали, як біла *гичка* ...

Like leaves of *plants*, hung forest's sails all *limp* and *swept* with snow

У останній строфі вірша вбачаємо лексичний зсув у описі. В оригіналі використаний особовий займенник «нам з тобою - до сміху», а в перекладі займенникова група замінена одним безособовим займенником і залишився лише опис ситуації:

А нам з тобою - до сміху! А
нам з тобою не сумно!

Everything seems funny now, nothing's very sad!

Можна було б використати в перекладі також особовий займенник, але у будь-якому разі це спричинило б зсув інших елементів, через різні вимоги до порядку слів у реченні. Також дослівний переклад зруйнував би структуру та милозвучність вірша.

Отже, підсумовуючи характеристику лексичних зсувів, варто зазначити, що зсув – це неточне використання лексичних одиниць, підміна значень у процесі перекладу (неправильний вибір конотату), які відбуваються унаслідок багатьох чинників. [3, с.86] Як було продемонстровано, на лексичні зсуви впливають бажання зберегти ритм, риму, милозвучність та адекватність перекладу, що досягається за рахунок граматичних, синтаксичних та лексичних трансформацій.

Висновки. Ступінь стилістичного зсуву на пряму залежить від жанру вихідного тексту. Проте, під час таких змін слід зважати на допустимий ступінь зсувів – максимально зберегти змістову близькість і еквівалентність текстів. На прикладі вірша Ліни Костенко «Біла симфонія» було продемонстровано застосування лексичних зсувів, їх доречність та те, чим вони спричинені. Підбір перекладацького відповідника пов'язаний з урахуванням відмінностей різних країн, культур та стилістичних особливостей мов. Саме тому дослівний переклад часто неможливий, особливо в поетичних творах. Тому що перекладаючи поезію, перекладач має враховувати усі складові.

Література:

1. Виноградов В.С. Введення в перекладознавство (загальні та лексичні питання) / В. С. Виноградов. - М.: Видавництво інституту загальної середньої освіти РАО, 2001. - 224 с.

2. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: Актуальні теоретичні Концепції та моделі АНАЛІЗУ поетичного перекладу. Навчальний посібник / Л. В. Коломієць. - К.: Видавничо-Поліграфічний центр "Київський університет", 2011. - 527 с.

3. Catford, John C. (1965) Лінгвістична теорія перекладу: нарис прикладної лінгвістики. Oxford: Oxford University Press. – 103 с.

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Черняк М. В.,

*студент факультету романо-германських мов
Національний університет «Острозька академія»
м. Острозь, Україна*

Стаття присвячена аналізу основних проблем та складнощів, що виникають при перекладі наукових текстів різних видів. У статті розглядаються головні чинники правильного, з наукової точки зору, перекладу наукової публіцистики. На прикладі статті на англійській мові та її перекладу на українській,

розглянуті декілька прикладів проблем і складнощів у науковому перекладі.

Ключові слова: наукові тексти, переклад, лінгвіст, наукова-публіцистика.

The article is devoted to the analysis of the main problems and difficulties arising in the translation of scientific texts of various kinds. The article discusses the main factors for the correct translation of scientific journalism from a scientific point of view. An example of an article in English and its translation into Ukrainian, there are examples of problems and difficulties in scientific translation.

Keywords: scientific texts, translation, linguist, scientific translation.

Найбільш складним видом технічного перекладу є інтерпретація текстів наукової літератури. Насамперед це зумовлено великими об'ємами текстів, наявністю у ньому складної лексики, а також особливої стилістики та граматики. Такі тексти ставлять перед перекладачем високу планку. З огляду на всі особливості, важливо зазначити, що якість виконання такого перекладу має відповідати високому рівню, адже наукове товариство є найбільш суворим та ставить чіткі вимоги щодо наукової публіцистики. Бувають випадки, коли неякісний переклад ставав причиною відміни захистів наукових статей, докладів чи навіть монографій.

За словами О. Л. Пумпянского: «Переклад наукової та технічної літератури належить до ряду особливих дисциплін, яка виникла за рахунок поєднання лінгвістики з одного боку, та науки і техніки з іншого. Саме тому науковий переклад літератури необхідно розглядати як з мовознавчих, так і з наукових і технічних ракурсів.

Насамперед потрібно зазначити, що переклад наукових текстів повинен відповідати таким критеріям – інформативність та якість, чіткість та логічність викладу. Задля того, щоб переклад міг відповідати цим критеріям, перекладач повинен мати такі знання – теоретичні знання про лексичний та граматичний устрій іноземної мови, а також практичні – знати та вміти використовувати різноманітні засоби перекладу. Всі ці знання будуть потрібні у процесі побудови речень у мові перекладу.

У цій статті проведено аналіз видів наукових текстів та тих проблем та складнощів, які можуть спіткати перекладача при роботі з науковим

перекладом. Також на прикладі конкретного наукового тексту розглянуто деякі зі складнощів такого перекладу.

Спочатку необхідно отримати уявлення про те, що взагалі являє собою науковий переклад. Науковий стиль поєднує в собі широкий спектр текстів науково-дослідницького характеру, починаючи від рефератів та закінчуючи дисертаціями. Важливими умовами, які необхідно враховувати є стиль та ціль тексту, його організація та взаємозв'язок між його розділами.

Наукові тексти різняться за своїм об'ємом, змістом, за способом подачі інформації та фактів. До основних видів наукової літератури належать: статті – невеликі за обсягом, включають в себе розгляд декількох аспектів досліджуваного питання; монографія – це повноцінне дослідження певної проблеми, зазвичай велике за об'ємом, близько 100 сторінок; дисертація – сам текст дослідження, складається з декількох глав, включає в себе значні за обсягом практичні частини, у яких використовуються різноманітні розрахунки та формули; підручник – більш простий для перекладу за рахунок свого освітнього спрямування.

Характерними ознаками перекладу наукового тексту є висока концентрація різноманітних термінів та спеціальних слів у тексті. Ще однією особливістю виступає граматика та стилістика таких текстів, а саме повна відсутність різних художніх засобів, таких як метафори та порівняння.

Для чіткого та правильного перекладу наукового тексту лінгвіст має дотримуватись певних правил. По-перше, науковий переклад має бути максимально точним, адже такий переклад відрізняється від художнього, тому локалізований текст має бути повністю наближеним по змісту до оригіналу. По-друге, перекладений текст повинен бути об'єктивним, тобто він виключає наявність власних думок та міркувань перекладача. І нарешті, переклад наукового тексту має зберігати логіку викладу оригінального тексту, повністю зберігаючи його структуру.

Ще однією складністю, що, до речі, може зустрічатися не лише у наукових текстах, є неможливість перекладу чи переклад у неповній мірі термінів, які були утворення шляхом об'єднання декількох слів. Справа в тому, що у деяких випадках переклад тих чи інших виразів дуже відрізняється від

оригінального сенсу, чи просто ускладнений через специфічність певного терміну для країни з якої такий вираз походить. Такі вирази або переводяться з словами з іншим значенням, або ж взагалі пропускаються.

Для того, щоб більш практично розібрати найбільші складнощі при перекладі наукових текстів. розглянемо приклад перекладу наукової-публіцистичної статті дослідника з Великобританії Ендрю Соломона «Велике завдання Вільяма Блейка». Забігаючи наперед, важливо зазначити що в цілому переклад виконано якісно, проте є деякі нюанси, які і хотілося б показати.

Стаття починається так: “This may seem idealistic to the point of meaninglessness; but Blake was no mere idealistic crank: his liberating insights are still entirely relevant to our needs today” [1]. Цей абзац має такий переклад: «Ці рядки можуть здатися ідеалізмом на межі нісенітниці, проте Блейк був не просто навіженим ідеалістом: його звільняюче прозріння повністю актуальне і на сьогоднішній день...» Тут ми бачимо рядок “Blake was no mere idealistic crank” який дослівно звучить так: «Блейк не був лише ідеалістичним диваком», використовуючи слово “crank” Соломон мав на увазі дивака, людину з поглядами відмінними до поглядів інших, тобто дивну, проте у перекладі цього слова бачимо «навіжений», що має значення людини, яка поводить себе невідповідально.

Наступним прикладом складнощів перекладу наукового тексту доцільно показати проблемність у перекладі деяких термінів. Прикладом слугує абзац: “We are ruled then by reason (Blake's Urizen) rather than by intuitive inward judgment (Los) or true feeling, an unwitting betrayal of our own integrity”[1], який має такий переклад: «Нами більше править розсудливість, reason (Урізен Блейка), ніж інтуїтивне внутрішнє судження (Лос) або справжнє почуття, і тим самим ми мимоволі зраджуємо власну цілісність». У тексті мовою оригіналу використовується слово “reason”, яка складно правильно перевести так, щоб повністю передати сенс, який був вкладений у нього автором. Через це перекладач приводить приклад свого перекладу, залишаючи при цьому оригінальний варіант. Проте якщо в такому випадку сутність тексту не втрачена, то такий переклад не вважається грубою помилкою.

Часто трапляється так, що у перекладі лінгвіст допускає поділ одного речення на декілька, важливо пам'ятати, що у такому випадку може трапитися так, що сенс, який було вкладено в цільне речення автором, через його поділ може бути втрачено. Наприклад розглянемо ще один уривок: “Rationally we may not be able to see any other meaning in life; but these compensatory urges will never satisfy the suppressed needs by which they are themselves driven, so in effect they are insatiable” [1]. Речення має такий переклад: «З позицій раціо ми можемо опинитися не в змозі побачити в житті інший зміст. Але компенсаторні прагнення ніколи не задовольняють ті придушуючі потреби, якими вони самі викликані, так що по суті вони невгамовні». Як бачимо одне велике речення при перекладі було поділено на два, проте його значення залишається спорідненим з оригіналом. Такий приклад перекладу є достатньо коректним. Проте ще однією цікавістю у цьому уривку є вставка слова «раціо» від перекладача замість слова “rationally”, що має правильний переклад як «раціонально». Незрозумілим залишається той факт, що перекладач вирішив перекласти це слово саме так, адже в такому вигляді речення стає більш складним для розуміння читачем. Набагато кращим був би такий переклад: «Раціонально ми не можемо побачити іншого сенсу в житті, але ці компенсаційні заклики ніколи не задовольняють пригнічених потреб, якими вони самі керуються, тому фактично вони є ненаситними.»

Розглянувши лише декілька проблем на прикладі одного наукового тексту, можна зробити висновок, що для чіткого перекладу наукового матеріалу, лінгвіст має бути справжнім професіоналом своєї справи. Ми розглянули основні складнощі, з якими перекладач може зіткнутися під час роботи з науковими текстами.

На основі дослідження, яке було проведене у даній роботі, важливо сформулювати наступні висновки:

У розглянутих прикладах було виявлено часом не повністю коректний переклад з англійської мови, який пояснюється можливістю передачі цілісності та сенсу оригінального твору за допомогою різноманітних перекладацьких трансформацій;

Аналізуючи переклад можливо сформулювати основні проблеми, які можуть виникнути у роботі лінгвіста над перекладом наукового тексту, це такі проблеми як складнощі адаптації на мову перекладу термінів та наукових слів; збереження цілісності та сенсу твору, який у нього заклав автор;

Характерною рисою таких складнощів є стилістичний та психологічний характер. Адже перед перекладачем постає завдання не лише передати сенс тексту, але й передати його таким чином, такими словами, щоб він був зрозумілий читачу саме цієї країни з її лінгвістичними особливостями.

На теперішній час, у зв'язку зі створенням інформаційно-пошукових систем ведуться роботи по нормалізації термінології ряду галузей науки і техніки. Також сьогодні зростає потреба в міжнародній координації термінологічної діяльності, спостерігається прагнення до уніфікації термінологічної лексики в різних мовах, що, безумовно, полегшить в майбутньому роботу перекладача наукових текстів.

Література:

1. Andrew Solomon "William Blake's Great Task". – 2000.
2. Ордян, Л. А. Типичные проблемы и особенности перевода научного текста / Л. А. Ордян. — Текст : непосредственный, электронный // Молодой ученый. — 2018. — № 48 (234). — С. 423-426.

УДК 811.111'276

Філологічні науки

ЕТИМОЛОГІЯ ЛЕКСЕМ СЛЕНГУ АМЕРИКАНСЬКОЇ МОЛОДІ

Ющак Ю. І.,

*студентка факультету романо-германських мов
Національний університет "Острозька академія"
м. Острог, Україна*

Анотація. У статті розглядаються основні способи формування лексики сленгу в мові американської молоді. У ході дослідження було виявлено основні типи словотворення: за допомогою афіксації; словосполучення об'єднання основ двох або більше слів в складне слово; контамінації, скорочення, а також

конкатенації, що веде до набуття словом супутнього значення і розширенню семантичного ланцюжка слова. Крім того, при побудові лексики сленгу в англійській мові важливу роль відіграє запозичення.

Ключові слова: *способи утворення сленгізмів, конкатенація, семантичне, стилістичне переосмислення, метафоризація, метонімізація, омонімія, запозичення, семантичний зсув, енантіосемія.*

Abstract. *This article deals with the main ways of forming slang vocabulary in English. In the research process the main types of word formation were revealed, namely by means of affixation; by means of combining the bases of two or more words producing a compound word; by using such methods as contamination and shortening, as well as by using concatenation, meaning to acquire a new connotation and the expansion of the semantic “chain” of the word. In addition, borrowing plays not unimportant part in building slang vocabulary in English.*

Key words: *derivation in slang language, concatenation, semantic, stylistic rethink, metaphor, metonymy, homonym, loanword, semantic shift, enantiosemy.*

Актуальність. Існує кілька припущень щодо того, з якої причини тінейджери так «завзято» вживають сленг. Перше з них досить похмура: підлітки просто не володіють тим багажем літературної мови, який необхідний для того, аби належним чином висловити власні думки. Проте більшість молодих людей виправдовують використання сленгу бажанням урізноманітнити своє мовлення: адже за допомогою сленгу вони здатні висловлювати думки масштабніше, чіткіше, експресивніше і лаконічніше.

Постановка проблеми. Сленг – це один із найцікавіших феноменів, що вивчаються сучасною лінгвістикою. З одного боку, це явище сприймається як щось «чужорідне», невласне мові, неприйнятне для цивілізованої і вихованої людини. А з іншого, в сучасній дійсності величезна кількість лексикологів і мовознавців сприймають сленг абсолютно об’єктивно і, більш того, вважають його невід’ємною складовою мови. У наші дні сленгова лексика проникає в усі можливі сфери людської діяльності: радіо, телепередачі, газети, літературні праці, глобальну мережу, вербальну комунікацію будь-яких верств соціуму. Усе це веде

до необхідності найбільш детального і глибокого дослідження в області інтерпретації сленгу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. І.А. Бодуен де Куртене, який довів, що сутність мови – у її мовній діяльності, вивчав живу мову і серед своєрідних «умовних» мов виділяв, зокрема, «мову студентів, гімназистів, семінаристів тощо», не даючи їй певного визначення. Предметом наукових досліджень молодіжна мова стає лише в 20-30-і рр. ХХ століття. Дослідження шкільної (студентської) мови знову набули актуальності в 60-і рр. ХХ століття. З'являються роботи, присвячені вивченню соціальної диференціації жаргонів, взаємодії і взаємовпливу жаргонів, просторіччя і кодифікованої літературної мови, виявлення специфіки молодіжної вимови. Об'єктом наукової уваги став не тільки жаргон учнівської молоді, а й такі прояви молодіжної мови, як армійський жаргон, жаргон субкультур (хіпі, панки, готи, толкієністи), жаргон комп'ютерників (геймери, айтишники), жаргон любителів аніме тощо [9, с. 28]. Сучасне тлумачення терміна молодіжний жаргон включає в себе вказівку на приналежність до якої-небудь групи за інтересами. Однак головною ознакою мови молоді є вікова характеристика його носіїв, наприклад, П. Сміт пише: «Значна частина носіїв англійської мови у віці від 14-15 до 24-25 років вживає в спілкуванні з однолітками кілька сот специфічних слів і сильно ідіоматичних словосполучень, іменованих молодіжним жаргоном».

Об'єктом вивчення в зарубіжній лінгвістиці молодіжна мова стає набагато пізніше, ніж у вітчизняній. У другій половині ХІХ ст. пильна увага приділялася мовленню студентів коледжів.

Існує три основних способи утворення сленгізмів в англійській мові. До першого способу слід віднести морфологію, яка включає в себе такі словотвірні моделі, як словоскладання, скорочення, афіксація, контамінація та інші. Сленгізми, утворені морфологічним способом, широко застосовуються як у нестандартній (неофіційній) мові, так і в рамках правил, встановлених нормами літературної мови. Як правило, в області словотвору лексики сленгу переважає спосіб словоскладання [9]. Так, наприклад, слово *blackguard* утворено за допомогою словоскладання з двох основ *black* і *guard*. Спочатку слово *blackguard* було збірним

іменником і означало «нижча ланка королівських слуг, що відповідали за кухонне начиння». Вперше воно було відзначено в лінгвістичних джерелах XVI ст.; із середини XVII в. стало використовуватися в злочинському жаргоні в значенні «злочинець; безхатько». У XVIII столітті слово *blackguard* перейшло до складу сленгу в значенні «негідник»; «злочинець». До середини XIX в. (1830 р.) воно було асимільовано в літературній мові в переносному значенні «негідник, мерзотник».

Існує й інший метод утворення сленгізмів в англійській мові. За допомогою скорочення було утворено слово *flog* «робити сувору догану, піддавати тілесному покаранню». За однією версією, слово *flog* походить зі шкільного жаргону (XVII ст., 1676 р.) і є скороченням від слова *flagellate* в значенні «бити, ударяти, стягувати». За іншою версією (на думку Е. Партріджа), цілком можливо, що слово *flog* є спотвореною формою латинського слова *flagellare* [3]. У XIX-XX століттях дане слово стало використовуватися в літературній мові зі значенням «бити, карати». У другій половині XIX ст. і згодом, в XX в. слово *flog* набуло відтінок військового жаргону в значенні «розпродавати незаконним шляхом військове майно».

Сучасне слово *soccer* є скороченням від *Association football – Assoc*, яке було піддано вторинному скороченню до форми *soc*, а потім перетворено за допомогою суфікса освіти іменників *-er* в слово *soccer*, що в підсумку і стало вторинним назвою для футболу. Як відомо, в Англії варіант *soccer* більш уживаний, ніж слово *football*, оскільки другий варіант асоціюється з американським футболем, який має велику популярність в США. Спочатку слово *soccer* використовувалося в спортивному (студентському) жаргоні і було представлено словом *socca* (1889 р.), пізніше з'явилося інше слово *socker* (1891 р.), а через чотири роки дана словоформа була перетворена в слово *soccer* (1895 р.), яке і використовується по теперішній час.

Слід звернути увагу на те, що при формуванні лексики сленгу в англійській мові широко застосовується суфіксальний спосіб, за допомогою якого було утворено прикметник *ripping* від дієслова *to rip* і суфікса прикметників *-ing*. У якості колоквіалізму форма дієслова *to rip* використовувалася в значенні «*to move along with violence or great speed*», що в перекладі на українську мову означало «пересуватися на великій швидкості». І в цьому сенсі дієслово *to rip* мало прямий

зв'язок із продовженням своєї дієслівної основи, а саме приєднанням суфікса прикметників *-ing*. Після деякого часу слово *gipping* перейшло в сленг зі значенням «чудовий, прекрасний», а в 1826 р. стало вживатися в спортивному жаргоні для позначення швидкості. Інший характерний приклад пов'язаний зі словом *racket*, яке спочатку використовувалося в злочинському жаргоні в значенні «незаконне, протиправне діяння» і вперше в цьому значенні було відзначено в 1812 р. Слідом за цим від слова *racket* було утворено за допомогою суфікса *-y* прикметник *rackety* зі значенням «галасливий, схвильований». У першій половині ХІХ ст. (1827 р.) дане слово перейшло в сленг зі злочинського жаргону.

При формуванні лексики сленгу американської молоді особлива увага приділяється такому явищу, як контамінація, тобто виникнення нового слова шляхом об'єднання різних за змістом і змістом слів і виразів, в результаті чого на стику двох слів відбувається усічення середини слова, що в підсумку і призводить до появи нової словотвірної структури [8, с. 28]. Як приклад ми наводимо слово *dumbfound*, яке було утворено за допомогою лексичних одиниць *dumb* і *confound*. Вперше слово *dumbfound* зустрічається приблизно в 1650 р. в злочинському жаргоні в значенні «приголомшити». З 1800 р. слово *dumbfound* стало висловлювати колоквиальну (розмовну) лексику, і тільки після 1800 р. воно перейшло до складу літературного словника зі схожим значенням. Інше слово *flabbergast* також було утворено за допомогою двох слів *flably* (*flapper*) і *aghast*. В кінці ХVІІІ ст. (1772 г.) це слово зі значенням 'вражати, дивувати' перейшло в розряд сленгу, представивши тим самим нову словотвірну модель сленгової лексики.

При формуванні сленгу в англійській мові важливу роль відіграє запозичення, що представляє собою «перехід елементів однієї мови в інший як результат взаємодії мов. Ерік Партрідж у праці *Slang Today and Yesterday* пише про те, що найбільша кількість слів індійського походження випало на кінець правління королеви Єлизавети і вступу на престол Якова І Англійського, коли такі терміни (сленгізми), як *calico* 'бавовняна тканина'; *chintz* 'ситець'; *gingham* 'смугаста / картата паперова тканина' стали широко використовуватися в різних англійських

крамницях і магазинах текстильної продукції і прагнули пробити собі дорогу в літературну мову [3]. Проникнення сленгізмів у мову англійської аристократії, середнього класу і людей з невеликим достатком відбувалося через постійне прибуття в метрополію моряків, демобілізованих солдатів, що повернулися додому, а також індійських і китайських бідняків, які мешкали в нетрях Лондона, що, зрештою, і сприяли поширенню великої кількості фраз і виразів запозичених з індійської і китайської мов.

Американський варіант англійської мови вважається офіційно сформованим після утворення нової держави і в наступні п'ятдесят років розвинув характерні, відмінні риси від британської літературної норми. Вперше поняття «американізм» було введено у вжиток президентом Принстонського університету Дж. Візерспун у 1781 році. Серед молодіжних сленгізмів американського походження найбільш відомими є *moss-back* у значенні 'старомодна людина', *stamping ground* 'часто відвідуване / улюблене місце', лексема *half-breed* часто несе зневажливий відтінок зі значенням 'метис, полукровка' і ін. [7].

Велика кількість слів латинського походження проникло до складу англійської мови в період християнізації території Британії. В даний час серед них широко використовуються в формі сленгових виразів *devil-dodger* в значенні 'священик'; *schoolboy slang* 'шкільний жаргон'; *school* 'зграя злодіїв / бандитів' та інших. Багато запозичених слів в англійській мові з часом зазнали значних семантичних змін. Серед них можна виділити дієслово німецького походження *kiebitzen* в значенні 'підглядати в карти', який придбав в американському сленгу специфічне значення 'відволікати від роботи жартами або недоречними зауваженнями'. Від слова з їдишу *schmaltz* 'курячий жир' в американському сленгу було утворено іменник, що означає 'солодкаво-сентиментальний стиль, використовуваний в мистецтві в комерційних цілях', а також прикметник *schmaltzy* 'надмірно сентиментальний' і т. д. [2, р. 113-114]. Як відомо, англійська мова – це «жива мова», яка збагачує свій словниковий запас за рахунок запозичення нових іншомовних слів і з часом видозмінюється, набуває нових рис. Англійська мова знаходиться в процесі постійних змін, але ці зміни не

несуть руйнівного характеру, а навпаки, сприяють її розвитку і популяризації в суспільстві. Як відомо, не змінюються тільки ті мови, які є мертвими мовами.

Дослідження американського молодіжного сленгу є актуальним у зарубіжній лінгвістиці. Якщо деякі лінгвісти зазвичай обмежувалися в основному систематизацією сленгу (див., наприклад, роботи Е. Беббіт [1, р. 70], Е. Партрідж [3]), виробленням різних підходів до його вивчення, що включають соціологічний (див., наприклад, роботи М. Донех'ю [2, р. 107-118]) і етнографічний (див., наприклад, роботи З. Шабо [4, р. 49–58]), описом мовлення міської молоді, оскільки, на думку німецького лінгвіста К. Зорніга, юні містяни є головними носіями сучасного сленгу, то публікації останніх десятиліть присвячені вивченню ролі молодіжного жаргону в формуванні соціальної ідентичності. Оцінюючи досягнення своїх колег, М. Терна-Абах зазначає, що в сучасних дослідженнях аналіз мови молоді проводиться з позицій корелятивного, розмовно-аналітичного та соціолінгвістичних підходів і обмежується лексикографічною документацією, семантичної класифікацією і етимологічним описом сленгізмів [5].

Таким чином, аналіз досліджень сленгу американської молоді вітчизняних і зарубіжних лінгвістів дозволяє виділити наступні особливості. В цілому виявляється схожість в тлумаченні терміна, що означає молодіжну мову, проте у вітчизняній лінгвістиці існують більш докладні визначення, що включають ряд релевантних ознак розглянутого феномена: вік, соціальний статус, сферу інтересів носіїв молодіжного жаргону, його лінгвістичні характеристики. У зарубіжній лінгвістиці молодіжний жаргон визначається в основному як мова студентів коледжів і університетів. Виявлені відмінності в трактуванні терміна багато в чому зумовлюють відмінності і в напрямку досліджень, в їх проблематики.

Узагальнення досвіду вивчення мови молоді, проведеного як вітчизняними, так і зарубіжними лінгвістами, дозволить виробити підходи до вивчення даного феномена в рамках лінгвоекології.

Література:

1. Babbit, E. H. College words and phrases dialect notes / E. H. Babbit // New Haven : Tuttle : Morehouse & Taylor, 1900. - 70 p.

2. Donahue, T. S. A structuralist-functionalist account of border slang / T. S. Donahue // International Journal of the Sociology of Language. - 1995. - Iss. 1. - P. 107-118.
3. Partridge, E. Slang today and yesterday: 4th ed. / E. Partridge. - L. : Routledge and Kegan Paul, 1972. - 476 p.
4. Szabo, D. Methodological Problems of the Sociolinguistic Study of Youth Slang: Paris Teenagers' Argot Commun / D. Szabo // Androutsopoulos & Scholz. - Debrecen : Kossuth Lajos University Press, 1998. - P. 49-58.
5. Terna-Abah, M. The prevalence of slang among the students of SBRS / Abu Funtua and its effects on the teaching of English as a second language / M. Terna-Abah // Journal of the Nigerian English Studies Association. - Electronic text data. - Mode of access: <http://www.nigeriaenglish.com/content/v13/2/martha.pdf>.
6. Анищенко, О. А. Эволюция обозначения молодежной речи: от технического языка до жаргона / О. А. Анищенко // Вопросы языкознания. - 2009. - № 2. - С. 108-117.
7. Коноплева Ю.В., Пинягин Ю.Н. Американский сленг: структура и зоны семантической аттракции // Национальный менталитет и языковая личность. Пермь: Ред.-изд. отд. Перм. гос. ун-та, 2002. С. 45—53.
8. Маковский М.М. Современный английский сленг. Онтология, структура, этимология. - М., 2009.
9. Уздинская, Е. В. Семантическое своеобразие современного молодежного жаргона / Е. В. Уздинская // Активные процессы в языке и речи. - Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1991. - С. 28.

ЗВ'ЯЗОК АНТРОПОЛОГІЧНИХ ТА АКСІОЛОГІЧНИХ ВИМІРІВ
САМООРГАНІЗАЦІЇ МОРАЛІ

Будз Володимир Павлович

*кандидат філософських наук, доцент, докторант
Львівський національний університет
імені Івана Франка*

Гоян Ігор Миколайович

*доктор філософських наук, професор,
декан філософського факультету
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Мораль є важливим структурно-самоорганізаційним елементом суспільного буття незалежно від особливостей історичного простору і часу. Вона функціонує завжди у будь-яких типах людських відносин незалежно від їх складності та тривалості. Саме *в залежності* в першу чергу від моралі формуються всі інші сфери суспільного буття, в тому числі, наприклад, право, економіка, політика, бо людина діє в цих сферах орієнтуючись на різні типи моралі – зокрема релігійну. Тобто різні типи відносин у тому чи іншому суспільстві формуються на основі моралі, яка виражає усталений порядок суспільного буття. Але такий порядок, в свою чергу, сформувався в контексті практичних традиційних форм поведінки, які, в той же час, відображають *антропологічні потреби*, бо жодна норма моралі не функціонує сама по собі, а зв'язана з потребами людини як природної та суспільної істоти. В такому аспекті мораль на рівні своїх норм виражає певну систему цінностей, а останні – є відображенням антропологічних потреб, бо їх задоволення з необхідністю корелюються з моральним виміром.

В цілому ж всі сфери суспільного буття, в тому числі мораль, яка є їх підґрунтям спрямовані, як стверджує В. Будз, на оптимальні системи цінностей, зокрема на гуманні відносини, які, в свою чергу, можуть бути забезпечені

співвідношенням свободи і власності [1], або ж, наприклад, ідеями гідності і рівності, як вважає М. Дойчик [2].

В такому аспекті кожний тип спілкування та прийняття рішень, в тому числі моральний, має своє аксіологічне підґрунтя. Будь-який діалог, як вважає Г. Будз, навіть якщо він має міжнародний рівень має свій аксіологічний зміст та спрямований на систему цінностей [3]. При цьому кожне моральне рішення розгортається не просто як процес вибору чи обґрунтування можливих методів вирішення проблеми, а саме реалізується в аксіологічному аспекті, як обґрунтовує І. Гоян [4]. В такому сенсі мораль так чи інакше спрямована на систему цінностей, яка є досить вагомою структурною одиницею самоорганізації суспільства, та яка зберігається у структурі пам'яті будь-якого колективу [5] чи навіть народу [6].

З іншого боку людина, перебуваючи у суспільстві, аж ніяк не може обійтись без моралі. В такому аспекті, наприклад, Аристотель вважає, що людина для суспільного життя повинна мати хоча б *елементарні моральні засади*, бо «...зовсім неможливо діяти в суспільному житті, не будучи людиною певних етичних якостей, а саме гідною людиною. Бути гідною людиною – означає володіти чеснотами. І тому, хто думає діяти в суспільному і політичному житті, треба бути людиною добродісного характеру» [7, с. 296]. В ракурсі поглядів Аристотеля тільки моральна людина може бути справжньою структурною одиницею суспільства, бо дійсно, аморальна поведінка людини, яка перебуває у структурі влади чи владних інститутів, чи навіть якщо вона перебуває в тій чи іншій сім'ї, або ж робочому колективі псує будь-які оптимальні виміри інтрасуб'єктивної взаємодії, власне робить їх безпринциповими, а це впливає на руйнування будь-яких типів гармонійних соціальних очікувань. Власне якщо б всі громадяни суспільства вели себе *гідно* та *добродісно* за «рецептом» Аристотеля, то це один із найбільш вагомих та дієвих способів вирішення всіх суспільних проблем. Суспільні проблеми саме тому й виникають, що людина веде себе неморально, аморально, діє без осмислення моральних принципів.

Мораль – це фундаментальне суспільне явище системного характеру, в залежності від розвитку якого формується ступінь розвитку суспільства в цілому, бо високорозвинуті і прогресивні суспільства – це в першу чергу – морально добродішні та правові суспільства, в яких домінують ліберально-демократичні та гуманні типи відносин на інтерсуб’єктивному рівні. В такому аспекті бути моральним, бути *«людиною»* хоча б якихось, принаймні *«двох-трьох моральних принципів»*, припустимо порядності і чесності, чи гідності і відповідальності, чи працьовитості і патріотизму – це не просто заклик до реалізації найбільш оптимального способу людського буття, не просто нагальна соціальна потреба, зокрема в українському суспільстві, але й необхідна соціальна та антропологічна потреба.

Людину «робить» людиною, як правило, саме мораль, тобто система принципів її поведінки, які водночас є по-перше важливим корелятом, який довершує особистісне становлення людини, по-друге нормами інтерсуб’єктивної взаємодії, які дозволяють чи не дозволяють діяти певним чином, та по-третє системою цінностей, яка виражає антропологічні потреби людини. Тому всі проблеми у будь-якій сім’ї, будь-якому колективі, та й в будь-якому суспільстві, а також рівень складності цих проблем в цих соціальних утвореннях є свідченням рівня аморальності його громадян. Чим більш складні інтерсуб’єктивні проблеми в суспільних утвореннях – тим більш аморальними є його учасники, тобто громадяни, які в своєму житті не користуються жодним моральним принципом. Тому проблемна суспільна одиниця, суспільна сфера чи суспільство в цілому – це водночас аморальні і морально безпринципові громадяни, які в них функціонують, бо вони зорієнтовані переважно на користолюбство, меркантильність, вигоду, егоїзм, а тому моральні принципи, які впорядковують і гармонізують відносини в контексті такої поведінки є відсутніми.

В такому аспекті для того щоб кожна окрема людина, сім’я, чи суспільство, зокрема українське змогли вирішити свої проблеми слід орієнтуватися не на фінансові інвестиції, а на *«інвестиції»*, які пов’язані із *«соціальним капіталом»*, зокрема з моральними принципами українських громадян. *Вирішити всі суспільні*

проблеми будь-якого типу і будь-якої складності можуть тільки морально принципові громадяни, які власне завжди мають статус «рятівника» будь-якої ситуації чи будь-якого суспільства.

Література:

1. Будз В. П. Власність і свобода як цінності та чинники гуманізму. *Людина і політика*, 2003. №4 (28). С.51–55.

2. Дойчик М. В., Гоян І. М. Егалітаристський підхід до розуміння гідності людини у соціально-етичній концепції Джона Локка. *«Гілея: науковий вісник»: збірник наукових праць. Філософські науки*, 2018. Вип. 138 (11). С. 12–16.

3. Будз Г. І. Аксиологічні аспекти діалогу української та європейської спільнот. *Філософія діалогу й порозуміння в побудові європейської і світової спільнот: матеріали міжнар. конф.* (Львів, 22–24 червня 2016 р.), ред. А. Ф. Карась. Львів: ВЦ філософ. ф-ту ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. С. 39–41.

4. Hoian I. M. Axiological Aspects of Moral and Legal Decision-Making. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2019. Vol. 16. P. 66–77. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i16.187572>

5. Сторожук С. В., Гоян І. М., Федик О. В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. *Гуманітарний часопис*, 2018. № 1. С. 11–22.

6. Гоян І. М., Будз В. П. Аксиологічний вимір історичної пам'яті українців. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*, 2015. Вип. 1 (119). С. 19–23.

7. Аристотель, 1983. Большая этика. В: А. И. Доватур, ред., *Аристотель. Сочинения: В 4-х т./пер.с древнегреч.* Т.А.Миллер. Москва: Мысль. Том 4, С.295–374.

THE PROBLEM OF DEMOCRACY AND DEMOCRATIZATION OF POLITICAL
LIFE IN UKRAINE

Пословська Таїсія Іванівна

*курсант 3-го курсу Навчально-наукового інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Before considering the problems of democracy, it is necessary to define what democracy is, because there are different approaches to defining this concept.

Democracy is a political phenomenon, the development of which occurs simultaneously with social transformations and is conditioned by them. [1]

"Democracy is a concept that cannot be defined; it is not a system of power that fully embodies all democratic ideals, but only a system that is close enough to them." A. Leiphard [2]

Addressing the problems of Ukraine, we can highlight one of its main problems - it is democracy, which is quite relevant today.

Today, the problems of democratization of the political sphere of society and spiritual revival are fundamental in the further development of Ukraine's statehood. Democratization is a necessary prerequisite for the development of spiritual culture, comprehensive development of the spiritual process, liberation of the spiritual sphere from ideological shores, establishment in public consciousness and culture of universal values, ideals and principles, revival of national Ukrainian state culture, comprehensive development of other national and ethnic cultures. Democracy creates the conditions under which spiritual culture has the opportunity to develop according to its own laws and laws. [3] The urgent task facing Ukrainian society is to gradually overcome both the inconsistency of power and the weakness of civil society institutions in the consistent implementation of human rights and freedoms. [4]

The problems facing modern democracy are of a different nature. On the one hand, we are talking about the fundamental (internal) imperfections and paradoxical

nature of democracy. On the other hand, we have a number of problems with the differences between the practice of implementing and functioning democracy and the notion of its positive ideal. These problems can arise both from the political behavior of ordinary citizens and from the imperfections of the political elite. [1]

Among the main problems of the formation of Ukrainian democracy are the following:

- strengthening the constitutional foundations of democracy;
- creation of reliable guarantees of the evolutionary development of Ukrainian society, which would exclude the possibility of social upheavals, ensure the irreversible nature of social transformations;
- ensuring a dynamic transition to a market economy as the economic foundation of democracy;
- choosing an adequate model of democratic transformations.

Of particular importance is the problem of distrust of the population towards the state, which is associated with large-scale criticism of the Soviet totalitarian state, their shortcomings. The struggle against the totalitarian state has led to an attempt to minimize the role of the state and limit its influence on society. However, in the conditions of the transition period of development, there is a particularly acute need to increase the regulatory, leading role of the state, at the center of which is democracy. Nowadays in Ukraine the issue of trust in the state, in its leading institutions is the most painful issue that needs to be resolved immediately. [5]

The main directions of democratization of political life, which significantly affect the spiritual revival, are the formation of ideological and political pluralism, ensuring basic political and civil rights and freedoms of citizens, the development of multiparty politics, the rejection of the monopoly of politics to play the role of regent. Formally, from most of the mentioned indicators, Ukraine as a state, during the years of independent existence, has made an essentially historic step forward. With multiparty system, we have indicators at the level of world standards. Only 37 political parties and political associations of citizens equated to them have been officially registered by the relevant state bodies. With great difficulty, but ideological and

political pluralism are becoming the norm in political life. To be convinced of this, it is enough to at least superficially analyze the work of the media, documents of political parties or various literary and artistic publications and programs. [3]

One of the indicators of the effectiveness of democratization is the formation of the institution of opposition as a necessary component of the political system of any democratic country. In addition, the opposition is an important factor in the harmonization of power relations and a channel for communicating society's demands to public authorities. An analysis of the activities of the parliamentary and extra-parliamentary opposition in modern Ukraine suggests that its influence on public authorities is limited to the periodic replication of populist rhetoric for self-promotion, especially in pre-election periods. For several years now, Ukrainian politicians have been discussing the need to institutionalize the parliamentary opposition, which involves choosing the most optimal model of opposition activity. [1]

Thus, today Ukraine is showing some positive changes in the process of becoming a democratic state, so looking at these changes from different angles, we can say that Ukraine is a democratic state, we can also say the opposite. Of course, our country is in a way a democratic state, because it has the following features of democracy: there is a Basic Law of Ukraine - the Constitution, there is a multiparty system, separation of powers, there is also suffrage. However, even taking into account the above-mentioned signs of democracy, Ukraine needs to strengthen state power, form a strong democratic state, because now we have an imperfect, not strong state, in which much of the provisions proclaimed in the Constitution of Ukraine are still formal declarations and wishes. more detailed disclosure in the relevant laws. [5]

Literature:

1. Тетяна Андрійчук - Сучасна демократія: проблеми та перспективи розвитку http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_55_56/andriichuk_suchasna.pdf

2. Наталя Палас - Демократія як політична цінність та становлення її в українському суспільстві. file:///C:/Users/dom/Downloads/Unir_2013_25_17.pdf

3. Сівчук П. Демократизація політичного життя України як умова духовного відродження // Вісник ТДТУ. – 1996. - №1. – ст.. 97-100. –

(Філософія). http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/108/7/VTPI_1996_1-Sivchuk_P-Demokratyzacija_politychnogo_zhyttja_97.pdf

4. Т.В. Розова – Демократія в Україні: проблеми та перспективи
http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3910/Rozova_Demokratiya_v_Ukraini.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5. Латигіна Н.А. - Українська демократія сьогодні: спроби і помилки
http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_34_6.pdf

